

Қазақстан Республикасының
Ұлттық Банкі

Инфляцияға шолу
2014 жылғы 4-тоқсан

Мазмұны

Мазмұны	2
Негізгі терминдер және ұғымдар	3
Графиктердің және кестелердің тізбесі.....	5
Резюме	7
1. Инфляциялық процестер	9
1.1. Тұтыну бағалары.....	9
1.2. Базалық инфляция	10
1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар	12
1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар	12
1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар	13
1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі	14
2. Инфляция факторлары.....	16
2.1. Жиынтық сұраныс	16
2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс	16
2.1.2. Мемлекеттік тұтыну	18
2.1.3. Сыртқы сектор	20
2.2. Өндіріс	25
2.3. Еңбек нарығы	26
2.3.1. Еңбекпен қамту және жұмыссыздық	26
2.3.2. Жалақы және өтімділік.....	28
3. Ақша ұсынысы	30
3.1. Ақша агрегаттары	30
3.1.1. Ақша базасы.....	30
3.1.2. Ақша массасы.....	31
3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша.....	32
3.2. Қаржы нарығы	32
3.2.1. Резиденттердің депозиттері	32
3.2.2. Экономикаға кредиттер	36
3.2.3. Банктердің активтері мен міндеттемелері	38
3.2.4. Қаржы нарығындағы мөлшерлемелер.....	41
4. Ақша-кредит саясатының құралдары мен операциялары.....	43
4.1. Ішкі валюта нарығындағы интервенциялар	44
4.2. Ең төменгі резервтік талаптар	45
4.3. Ашық нарық операциялары.....	46
4.4. Тұрақты механизмдер.....	48

Негізгі терминдер және ұғымдар

1-бөлім бойынша. Инфляциялық процестер

Инфляция Қазақстан Республикасында Астана және Алматы қалаларында, барлық облыс орталықтарында және қалалар мен аудан орталықтарының таңдаулы топтары бойынша халықтың жеке тұтынуы үшін сатып алынатын тауарлардың және қызмет көрсетулердің бағаларының жалпы деңгейінің өзгеруін сипаттайтын тұтыну бағалары индексі (ТБИ) негізінде есептеледі. Инфляцияны есептеуге арналған тұтыну қоржыны үй шаруашылығы шығыстарының құрылымын көрсетеді және халық тұтынуында неғұрлым үлестік салмаққа ие болып отырған 508 тауар мен қызмет көрсетуді қамтиды.

Базалық инфляция – жекелеген әкімшілік, жағдайға байланысты және маусымдылық сипаттағы факторлардың ықпалынан бағаның қысқа мерзімді біркелкі емес өзгеруін болдырмайтын инфляция.

Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі 2004 жылдан бастап мынадай 5 әртүрлі әдістеме бойынша базалық инфляцияны есептеуді жүзеге асырады:

- 1-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, бензин және көмір бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;

- 2-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, реттелетін қызмет көрсету және энергия ресурстары бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;

- 3-ші базалық инфляция: 5 ең жоғары және 5 ең төмен баға өсімдерін есепке алмағандағы инфляция;

- 4-ші базалық инфляция: trimmed mean – ТБИ есептеу кезінде жиынтық салмағы кемінде 8% және 92%-дан асатын құрамдас бөліктер алынып тасталынады, яғни бағасы анағұрлым өзгерген (өскен немесе төмендеген) тауарлар мен қызметтер ескерілмейді;

- 5-ші базалық инфляция: median CPI – ТБИ есептеу кезінде бағалардың өзгеруі бойынша ранжирленген қатардың ортасында болатынды қоспағанда, бағалардың барлық өзгеруі есепке алынбайды, яғни статистикалық медиана. Median CPI жиынтық салмағы 50%-ға тең немесе асатын бірінші құрамдас бөлік бағасының өзгеруіне тең болады.

2002 жылдан бастап Ұлттық Банк жүргізетін **Кәсіпорындар мониторингі** шеңберінде нақты сектор кәсіпорындарының инфляциялық күтулерін зерттеу жүзеге асырылуда. Бұл зерттеу пікіртерім жүргізілген кәсіпорындар басшыларының кәсіпорындардың өндірістік қызметіне қатысты бағаларымен, оның ішінде өткен және алдағы тоқсандағы дайын өнімге және өндірісте пайдаланылатын шикізат пен материалдарға сұраныс және бағаға қатысты сапалық бағаларымен («көтеріледі», «төмендейді», «өзгеріссіз қалады») сипатталады.

Диффузиялық индекс кәсіпорындардың «көтеріледі» деген жауаптары үлесінің және кәсіпорындардың «өзгеріссіз» деген жауаптары жартысының үлесі сомасы ретінде шығарылады. Бұл индекс қаралып отырған көрсеткіштің өзгеріс динамикасын сипаттайтын жинақталған индикатор болып табылады. Бұл ретте индекстің 50-ден жоғары мәні көрсеткіштің оң өзгерісін, 50-ден төмен мәні теріс өзгерісін білдіреді.

2-бөлім бойынша. Инфляция факторлары

Бюджетке **түсімдерге** кірістер (салық түсімдері, салыққа жатпайтын түсімдер, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер), бюджеттік кредиттерді өтеу, мемлекеттің қаржылық активтерін сатудан түсімдер кіреді.

Бюджеттің **шығыстары** шығындар (ағымдағы және күрделі), бюджеттік кредиттер, қаржылық активтерді сатып алу болып табылады.

3-бөлім бойынша. Ақша ұсынысы

Ақша базасына (резервтік ақша) Ұлттық Банктің кассаларындағы қолма-қол ақшаны қоспағанда, Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша), банктердің аударылатын және басқа депозиттері, аударылатын банктік емес қаржылық ұйымдардың депозиттері мен мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары кіреді.

Тар ақша базасы банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін есепке алмағандағы ақша базасын білдіреді.

M1 ақша агрегаты айналыстағы қолма-қол ақша сомасы және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың теңгедегі аударылатын депозиттері сомасы ретінде есептеледі.

M2 ақша агрегаты M1 ақша агрегатына плюс теңгедегі басқа депозиттер және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың шетел валютасындағы аударылатын депозиттеріне тең.

Ақша массасы (M3) Ұлттық Банктің және банктердің баланстары шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшадан және заңды тұлға - резиденттер мен үй шаруашылығы - резиденттердің ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа депозиттерінен тұрады.

Аударылатын депозиттер – барлық депозиттер, бұлар: 1) кез келген уақытта номиналы бойынша айыппұлсыз және шектеусіз ақшаға айналдыруға болатын; 2) чектің, траттаның немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын депозиттер. Аударылатын депозиттер тар ақша массасының бір бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі өткеннен кейін алуға болатын немесе әдеттегі коммерциялық операцияларға пайдалану үшін қолайлылығын азайтатын әр түрлі шектеулері бар және негізінен жинақ ақшасы тетіктеріне қойылатын талаптарға жауап беретін жинақ және мерзімдік депозиттер жатқызылады. Сонымен қатар, басқа депозиттерге сондай-ақ шетел валютасымен көрсетілген, аударылмайтын салымдар мен депозиттер кіреді.

KazPrime индикаторы Қазақстанның банкаралық депозиттерінің KazPrime индикаторын қалыптастыру туралы келісімге қатысушы банктерде банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасын білдіреді. Әрбір баға белгілеуге Келісімге қатысушылардың бірінің депозитіне ақша тарту және орналастыру ставкасы, сондай-ақ ақша орналастыру және тарту көлемі қосылады. Баға белгілеудің ең төменгі көлемі – 150 млн. теңге. Баға белгілеулер арасындағы ең жоғары спрэд – 100 базистік тармақ (жылдық 1,00%). Жобаны іске қосу сәтінде банкаралық депозиттің жүйеленген мерзімі үш ай болады.

4-бөлім бойынша. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы (ҚҚБ) валюталық саудасаттықтарға **қатысу коэффициенті** Ұлттық Банктің ҚҚБ-дағы сауда-саттықтың нетто-көлеміне нетто-қатысуының арақатынасы (шетел валютасын сатып алу минус сату) ретінде есептеледі.

Ақша нарығындағы Ұлттық Банк операцияларының сальдосы айналыстағы қысқа мерзімді ноталар, банктердің Ұлттық Банктегі депозиттік және корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар көлемінің өзгеруі және мемлекеттік бағалы қағаздарды сатып алу және сату бойынша нетто-операциялар сомасы ретінде есептеледі.

Графиктердің және кестелердің тізбесі

Графиктер

- 1-график. Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің серпіні
- 2-график. Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің серпіні
- 3-график. Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның серпіні
- 4-график. Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның серпіні
- 5-график. Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындардың бағалары индексінің серпіні
- 6-график. Ауыл шаруашылығы өнімінің бағасы индексінің серпіні
- 7-график. Сұраныс пен баға өзгерісінің диффузиялық индекстері
- 8-график. Жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің ЖӨ-нің өсуіне үлесі
- 9-график. Халықтың шығыстары мен кірістерінің серпіні
- 10-график. Негізгі капиталға инвестициялардың шығыстар серпіні
- 11-график. Мемлекеттік бюджеттің орындалуы
- 12-график. Мемлекеттік бюджетті орындау (жылдық мәліметтер)
- 13-график. Металдардың әлемдік бағасының серпіні
- 14-график. Мұнайдың (Брент), бидайдың (АҚШ) әлемдік бағасының серпіні
- 15-график. Ағымдағы операциялар шотының балансы
- 16-график. Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері
- 17-график. Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбастау бағамының серпіні
- 18-график. Теңгенің еуроға және ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының серпіні
- 19-график. Нақты ЖӨ-нің өсуіне экономиканың негізгі салаларының үлесі
- 20-график. Экономикалық белсенді халықтың құрылымы
- 21-график. Нақты жұмыссыздық деңгейі
- 22-график. Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының серпіні
- 23-график. Ақша агрегаттарының серпіні
- 24-график. Ақша мультипликаторының және оның құраушыларының серпіні
- 25-график. Депозиттердің және мерзімді депозиттер бойынша сыйақы мөлшерлемелерінің серпіні
- 26-график. Заңды тұлғалардың депозиттерінің өзгеру серпіні
- 27-график. Жеке тұлғалардың депозиттерінің өзгеру серпіні
- 28-график. Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы мөлшерлемелерінің серпіні
- 29-график. Заңды тұлғаларға берілген кредиттердің серпіні
- 30-график. Халыққа берілген кредиттердің серпіні
- 31-график. Банктердің активтерінің серпіні
- 32-график. Банктердің активтерінің құрылымы
- 33-график. Банктердің міндеттемелерінің серпіні
- 34-график. Банктердің міндеттемелерінің құрылымы
- 35-график. KazPrime индикаторының серпіні және ресми қайта қаржыландыру мөлшерлемесі
- 36-график. РЕПО операциялары бойынша мөлшерлемелер серпіні
- 37-график. Ұлттық Банк мөлшерлемелері дәлізінің шекаралары
- 38-график. Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттардағы қалдықтары
- 39-график. Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі
- 40-график. Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы қатысу коэффициенті
- 41-график. Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы
- 42-график. Қысқамерзімді ноттарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік

43-график. Айналыстағы қысқамерзімді ноттар

44-график. Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және мөлшерлемелері

45-график. Ұлттық Банктің банктерден тартылған депозиттері бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі

46-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру қарыздарының көлемі

Кестелер

1-кесте. Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі

2-кесте. Ұлттық Банктің активтері мен пассивтерінің өзгеру серпіні

3-кесте. Ақша массасының өзгеру серпіні

4-кесте. Резиденттер депозиттерінің өзгеру серпіні

Резюме

2014 жылғы желтоқсанның соңындағы жылдық инфляция 7,4%-ды құрады. Инфляциялық процестердің 2013 жылмен салыстырғанда (4,8%) күшеюіне маусымдық факторларға, сондай-ақ ішкі нарықта импорттық тауарлардың қымбаттауына байланысты азық-түлікке жатпайтын және азық-түлік тауарлар бағасының өсуі ықпал етті. Ақылы қызметтер тарифтерінің өсу қарқыны баяулауын жалғастырды.

2014 жылғы қазан-желтоқсанда инфляция 1,5%-ды (2013 жылдың 4-тоқсанында – 1,5%-ды) құрады, бұл 2014 жылғы 3-тоқсандағы – 1,5% қарағанда айтарлықтай жоғары. Тұтынушылық бағалар индексі құрылымында азық-түлік тауарларының бағалары анағұрлым жоғары қарқынмен өсті. Маусымдық факторлар және көкіністер мен жемістер бағасының өсуі, сондай-ақ жарма өнімдері бағасының өсуі азық-түлік тауарлары қымбаттауының негізгі себебі болды.

Ішкі нарықта азық-түлікке жатпайтын тауарлары бағасының өсуі жоғары болған жоқ. Оған мұнайдың әлемдік бағасының құлдырауы аясында ішкі нарықта жанар-жағар май материалдарының бөлшек бағасының төмендеуі, сондай-ақ Ресей рублінің айырбастау бағамының әлсіреуі жағдайында импортталатын азық-түлікке жатпайтын тауарлары бағасы өсу қарқынының төмендеуі ықпал етті.

Ақылы қызметтерге, оның ішінде мемлекет реттейтін қызметтерге тарифтердің өсуі өткен жылдар үрдісі шеңберінде қалды.

2014 жылғы 4-тоқсанда инфляцияның қалыптасуы монетарлық факторлардың ең аз ықпалы аясында өтті. Экономикадағы ақша ұсынысының негізгі көрсеткіші болып табылатын ақша масасы 2014 жылғы қазан-желтоқсанда 4,8%-ға азайып, 12 816,3 млрд. теңгені (2014 жылдың басынан бастап – өсу 10,5%) құрады. Тұтастай алғанда, жылдық есептеуде ақша ұсынысы экономика қажеттілігіне және ағымдағы макроэкономикалық жағдайға сәйкес келеді, көлемі іскерлік белсенділікті қолдау үшін жеткілікті.

Бұл ретте, 2014 жылы ІЖӨ нақты өсуі Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитетінің алдын ала деректері бойынша 4,3%-ды құрады.

Экономиканың нақты секторында әртүрлі бағыттағы үрдіс байқалды. Өнеркәсіптік өндіріс 2014 жылы 2013 жылмен салыстырғанда көлемі бойынша 0,2%-ға, оның ішінде өңдеуші өнеркәсіптегі өндірістің – 1,0%-ға, электрмен жабдықтау, газ, бу беру және ауаны кондиционирлеу көлемінің 2,3%-ға ұлғаюы есебінен өсті. Тау-кен өндіру өнеркәсібі мен карьерлер өндіру көлемі бойынша 0,3%-ға азайды. Ауыл шаруашылығы өнімін жалпы шығарудың өсуі осы кезеңде 0,8%-ды, құрылыста – 4,1%-ды құрады. Жүк айналымы 1,2%-ға төмендеді.

2014 жылғы 4-тоқсанда Ұлттық Банк ақша-кредит саясатын іске асыру шеңберінде ақша нарығында теңгелік қысқамерзімді өтімділікті реттеуге бағытталған операцияларды жүргізуді жалғастырды. Ресми қайта қаржыландыру мөлшерлемесі 2014 жылғы қазан-желтоқсанда өзгермей, жылдық 5,5% деңгейінде қалды, банктерден тартылған депозиттер бойынша мөлшерлеме 2014 жылғы желтоқсанда 3,05%-ға дейін өсірілді.

Банктердің Ұлттық Банк эмиссиялайтын бағалы қағаздар мен депозиттерге деген сұранысы алдыңғы тоқсандармен салыстырғанда жеткілікті түрде жоғары болды. Мәселен, шығарылған қысқамерзімді ноттардың көлемі 2014 жылғы қазан-желтоқсанда 34,8 млрд. теңгені құрады, бұл 2013 жылдың осындай кезеңімен салыстырғанда 17,5 есе көп. Банктерден тартылған депозиттердің көлемі осы кезеңде 2013 жылдың 4-тоқсанымен салыстырғанда 820,7 млрд. теңгеге дейін 2,7 есе өсті.

Банктердегі жиынтық депозиттер 2014 жылғы желтоқсанның соңында 2014 жылғы қыркүйекке қарағанда 3,3%-ға азайып, 11 694,0 млрд. теңгені құрады. Бұл ретте

осы кезеңде шетел валютасындағы депозиттер көлемінің өсуі 17,8%-ды (валюталық салымдардың үлесі 55,6% деңгейінде қалыптасты) құрады.

Экономиканы кредиттеу 2014 жылғы желтоқсанда 2014 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 12 106,1 млрд. теңгеге дейін 1,0%-ға төмендеді. Халыққа берілген кредиттер көлемінің азаюы көрсетілген кезеңде 0,2%-ды құрады.

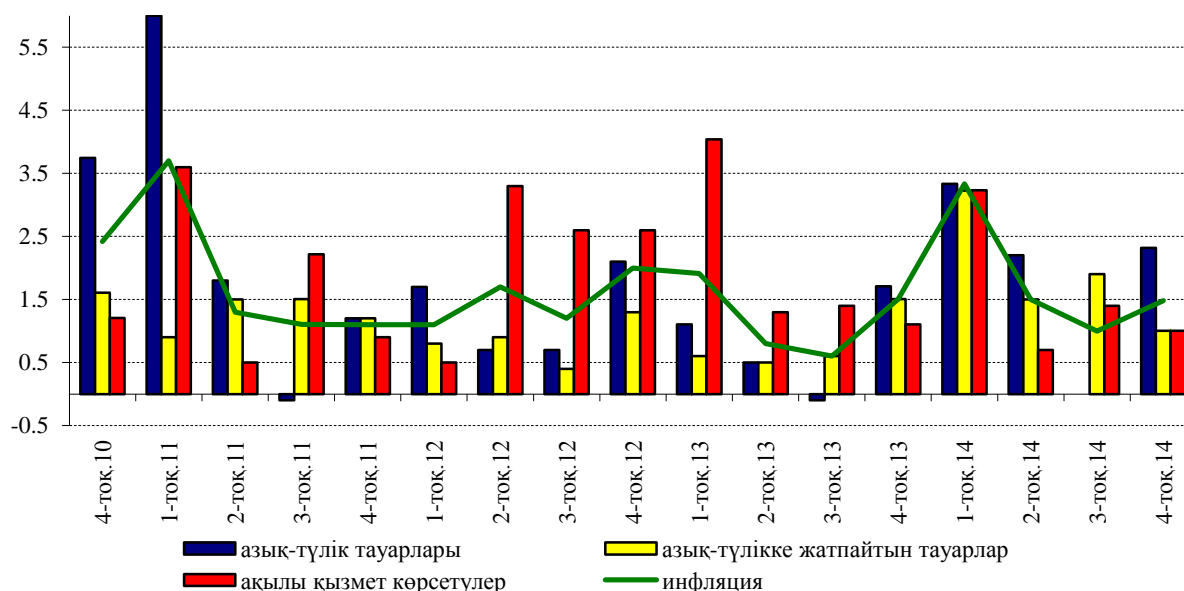
1. Инфляциялық процестер

1.1. Тұтыну бағалары

2014 жылғы 4-тоқсанда инфляция өткен кезеңмен салыстырғанда маусымдық факторлардың және тұтынушылық сұраныстың өсуі нәтижесінде күшейді. 2014 жылғы қазан-желтоқсанда инфляция деңгейі 1,5%-ды құрады (2013 жылғы 4-тоқсанда – 1,5%), ал 2014 жылғы шілде-қыркүйекте осы көрсеткіш 1,0%-ды көрсетті. Қарастырылып отырған кезеңде бағаның өсуі азық-түлік тауарлары бағасының 2,3%-ға (2013 жылғы 4-тоқсанда – 1,7%) өсуімен байланысты. Азық-түлікке жатпайтын тауарлар және ақылы қызметтер 1,0%-ға (тиісінше 1,5% және 1,1%) қымбаттады (1-график).

1-график

Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің серпіні (өткен кезеңге %-бен)

Дереккөзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті

2014 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2014 жылғы желтоқсанда азық-түлік тауарларының ішінде көбінесе көкініс және жемістер 7,9%-ға, оның ішінде орам жапырақ – 30,4%-ға, картоп – 17,3%-ға, жарма – 20,6%-ға, оның ішінде қарақұмық жармасы – 31,9%-ға, жұмыртқа 3,2%-ға, сүт өнімдері 2,4%-ға, нан – 2,0%-ға, кондитерлік бұйымдар - 1,8%-ға, ұн – 1,8%, күріш – 1,1%-ға, май және тоң май – 1,1%-ға қымбаттады. Көрсетілген кезеңде қант 4,1%-ға, құс еті – 1,5%-ға және қой еті – 0,3%-ға арзандады.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында 2014 жылғы қазан-желтоқсанда сыртқы киім бағасы – 2,1%-ға, аяқ-киім бағасы – 2,7%-ға, маталар – 2,0%-ға, дәрі-дәрмек бағасы 4,0%-ға, үй тұрмысында пайдаланылатын заттар – 1,5%-ға, оның ішінде тұрмыстық құралдар – 1,4%-ға, жуу және тазалау құралдары – 2,0%-ға өсті. Бензиннің құны 6,8%-ға, дизель отынының құны – 1,5%-ға төмендеді.

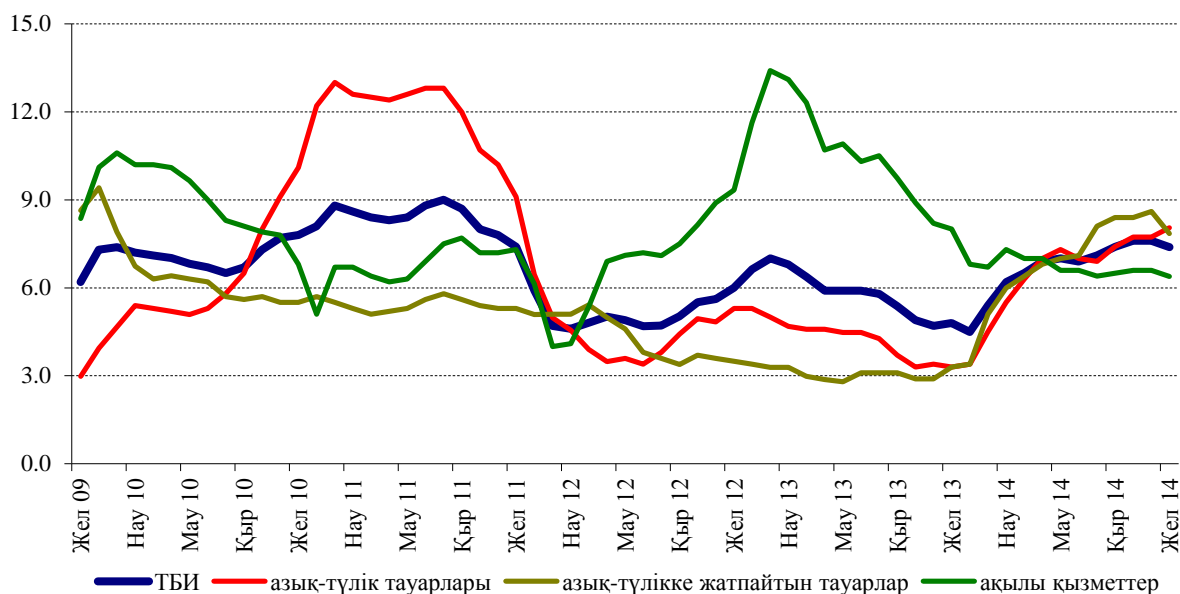
2014 жылғы 4-тоқсанда ақылы қызмет көрсету құрылымында тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық қызметтерінің ақысы 1,2%-ға көтерілді. Бұл ретте, тұрғын үй жалдау – 2,5%-ға, орталық жылыту - 1,9%, ыстық су – 1,7%-ға, тұрғын үйді ұстау 1,5%-ға, сұйытылған газ – 0,7%-ға, кәріс - 0,1%-ға өсті. Сондай-ақ амбулаторлық

қызметтердің бағасы – 0,8%-ға, аурухана қызметтері – 0,3%-ға, білім беру қызметтері – 1,0%-ға, мейрамханалар мен қонақ үйлер қызметтерінің бағасы – 2,4%-ға өсті.

2014 жылғы желтоқсанда инфляция жылдық көрсеткіште 7,4%-ды құрады (2013 жылғы желтоқсанда – 4,8%). 2014 жылы азық-түлік тауарлары 8,0%-ға (3,3%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 7,8%-ға (3,3%-ға), ақылы қызметтер – 6,4%-ға (8,0%-ға) қымбаттады (2-график).

2-график

Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің серпіні (алдыңғы жылдың тиісті айына %-бен)

Дереккөзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрілігінің Статистика комитеті

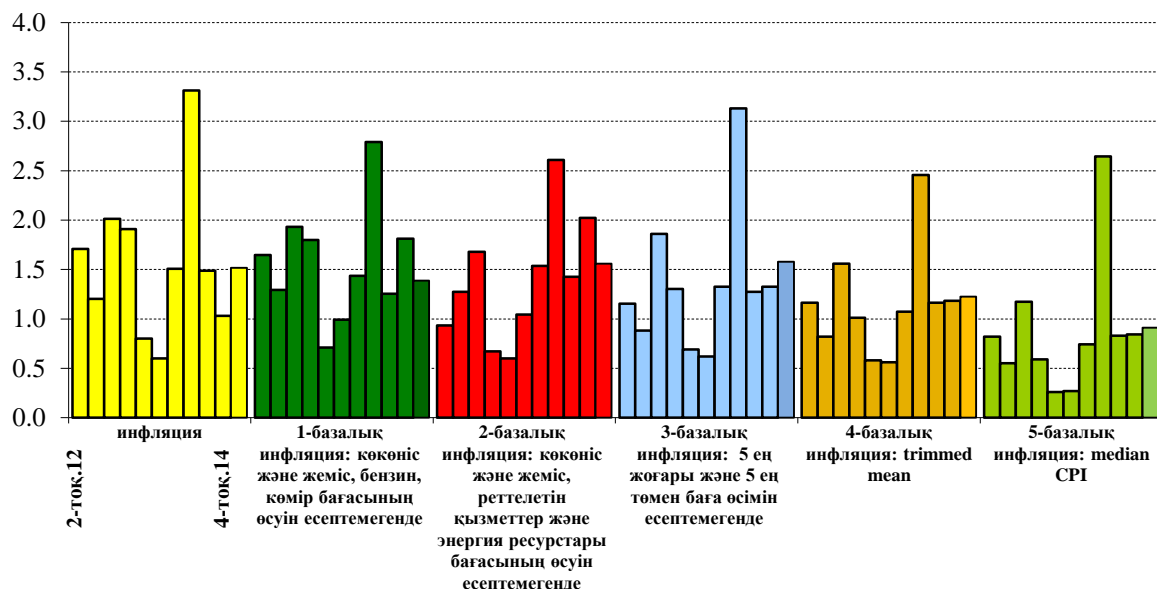
1.2. Базалық инфляция

2014 жылғы 4-тоқсанда 3-базалық инфляцияның, 4-базалық инфляцияның және 5-базалық инфляцияның көрсеткіштері алдыңғы тоқсанның тиісті көрсеткіштерінен шамалы асқаны байқалды. 2013 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда базалық инфляцияның барлық көрсеткіштері бойынша анағұрлым жоғары өсу қарқыны байқалды.

2014 жылғы 4-тоқсанда 2-базалық инфляцияның және 3-базалық инфляцияның көрсеткіштері жалпы инфляция деңгейінен асты (3-график). Бұл, басқа факторлармен қатар, жеміс-жидек өнімдерінің қымбаттауымен теңдестірілген бензин мен дизель отыны, теміржол қызметі бағасының төмендеуіне байланысты.

3-график

Токсандық инфляцияның және базалық инфляцияның серпіні (өткен кезеңге %-бен)

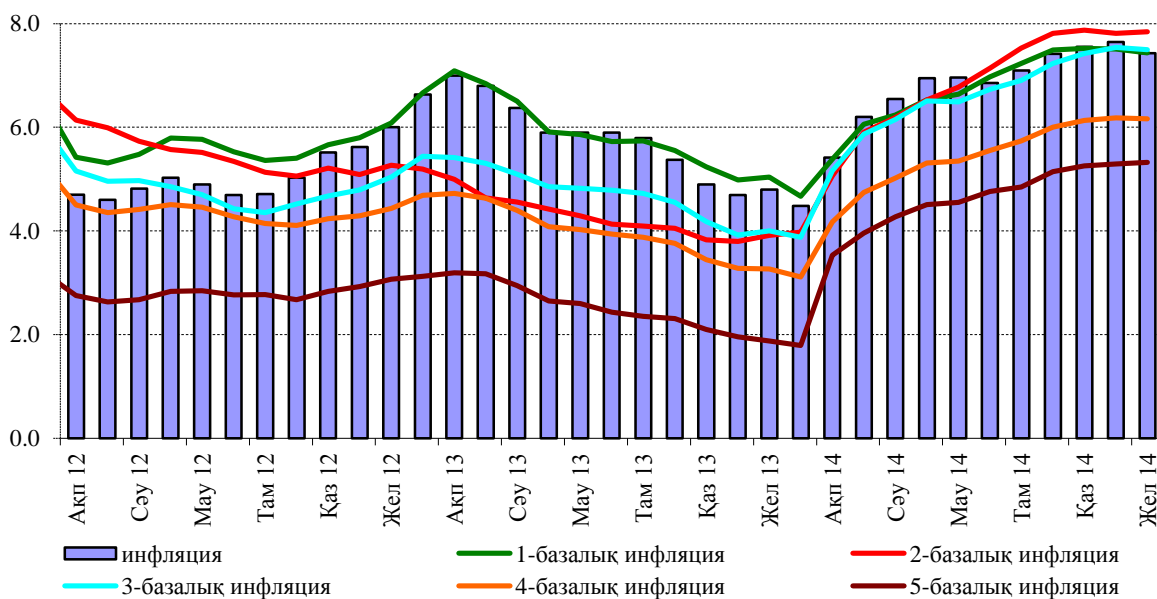
Дереккөзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті

2014 жылғы 4-тоқсанда базалық инфляцияның жылдық көрсеткіш бойынша көрсеткіштерінің серпінінде айтарлықтай өзгерістер байқалған жоқ (4-график). 2-базалық инфляция және 3-базалық инфляция 2014 жылғы желтоқсанның қорытындысы бойынша жылдық көрсеткіш бойынша жалпы инфляцияның деңгейінен шамалы асты.

2014 жылғы желтоқсанның қорытындысы бойынша базалық инфляцияның жылдық көрсеткіш бойынша барлық көрсеткіші 2013 жылғы желтоқсанның көрсеткіштерімен салыстырғанда неғұрлым жоғары деңгейде қалыптасты (4-график).

4-график

Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның серпіні (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

Дереккөзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті

1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар

1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар

2014 жылғы 4-тоқсанда өнеркәсіп өнімдерін өндіретін кәсіпорындардың бағалары 11,8%-ға төмендеді (2013 жылғы 4-тоқсанда 1,7%-ға төмендеді). Өндірілген өнім құнының бағасы 12,8%-ға төмендеді, бұл ретте оның құрамында аралық тұтыну өнімінің бағасы 14,9%-ға арзандағы, өндіріс құралдарының бағасы 0,6%-ға төмендеді, тұтыну тауарлары 0,7%-ға қымбаттады. Өндірістік сипаттағы қызмет көрсетулердің бағасы 2,3%-ға қымбаттады.

2014 жылғы 4-тоқсанда тау-кен өндіру саласындағы бағалар 16,9%-ға төмендеді (2013 жылғы 4-тоқсанда 2,5%-ға төмендеді), бұған өткен жылдың осындай кезеңімен салыстырғанда мұнай бағасының анағұрлым төмен болуы себепші болды.

Энергия ресурстарының құны 2014 жылғы 3-тоқсанда 3,6%-ға төмендегеннен кейін, 2014 жылғы 4-тоқсанда 16,3%-ға төмендеді (2013 жылғы 4-тоқсанда 2,6%-ға төмендеді). Шикізат энергия ресурстарының құрамында мұнай өндіру бағасы қарашада және желтоқсанда жеделдеу қарқыны есебінен 18,3%-ға төмендеді (2013 жылғы 4-тоқсанда 3,4% төмендеді), газ конденсатының құны 21,3%-ға төмендеді (2013 жылғы 4-тоқсанда 2,2% төмендеді).

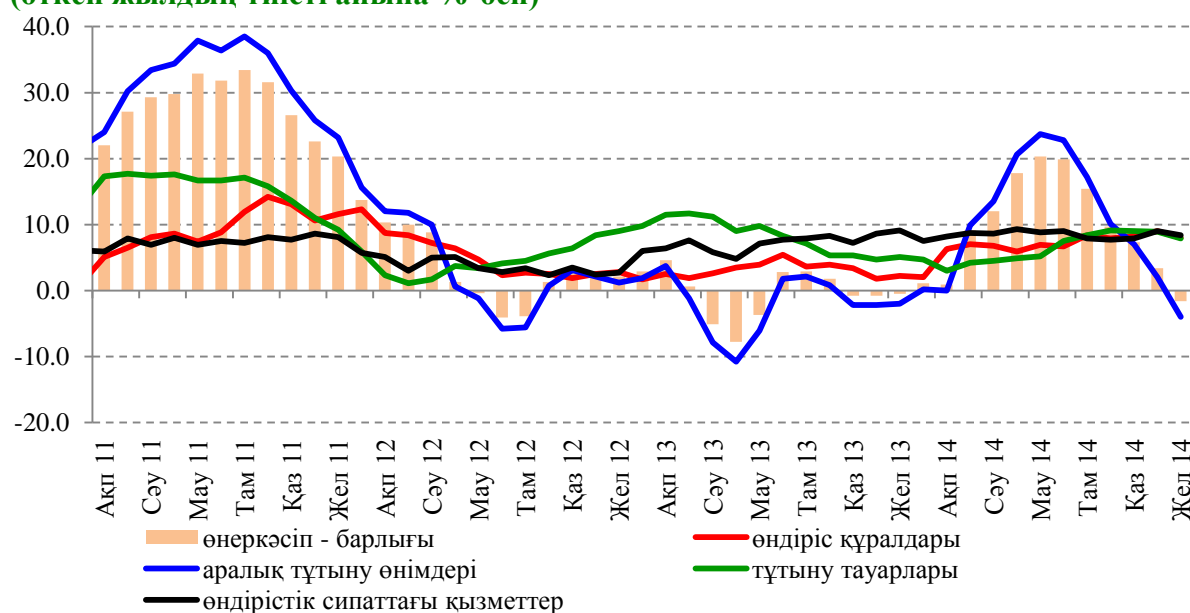
Өңдеуші өнеркәсіптегі бағалар 2014 жылғы 3-тоқсанда 2,4% ұлғайғаннан кейін 2014 жылғы 4-тоқсанда 3,3%-ға өсті (2013 жылғы 4-тоқсанда 0,4% төмендеді). Бұл ретте 2014 жылғы 4-тоқсанда өнеркәсіптің металлургия саласындағы бағалар 7,2%-ға, мұнай өңдеу өнімдерінің бағасы 5,8%-ға төмендеді, тамақ өнімдерін өндіру бағасы 0,5%-ға өсті.

Электрмен жабдықтау, газ, бу беру және ауаны кондиционирлеу салаларында 2014 жылғы 4-тоқсанда бағалар 2,4% өсті (2013 жылғы 4-тоқсанда 1,3% өсті).

2014 жылғы желтоқсанда өнеркәсіп өндірісінде бағаның төмендеуі жылдық көрсеткіш бойынша (2013 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2014 жылғы желтоқсан) 1,6%-ды құрады (2013 жылғы желтоқсанда бағаның өсуі жылдық көрсеткіш бойынша 0,5%-ды құрады) (5-график).

5-график

Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындардың бағалары индексінің серпіні (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

Дереккөзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті

Өндірілген өнімнің бағасы жылдық көрсеткіш бойынша 2,4% төмендеді, бұл ретте аралық тұтыну өнімінің бағасы 4,0%-ға төмендеді, тұтыну тауарлары 7,9%-ға қымбаттады, өндіріс құралдарының бағасы 8,0%-ға өсті. Өндірістік сипаттағы қызметтер 8,4%-ға қымбаттады.

1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар

2014 жылғы 4-тоқсанда барлық арналар бойынша өткізілген ауыл шаруашылығы өнімдерінің бағасы 5,0%-ға өсті (2013 жылғы 4-тоқсанда 3,7%-ға төмендеді). Ауыл шаруашылығындағы бағалар серпіні мал шаруашылығымен салыстырғанда өсімдік шаруашылығындағы бағалардың неғұрлым өсуінің әсер етуімен қалыптасты.

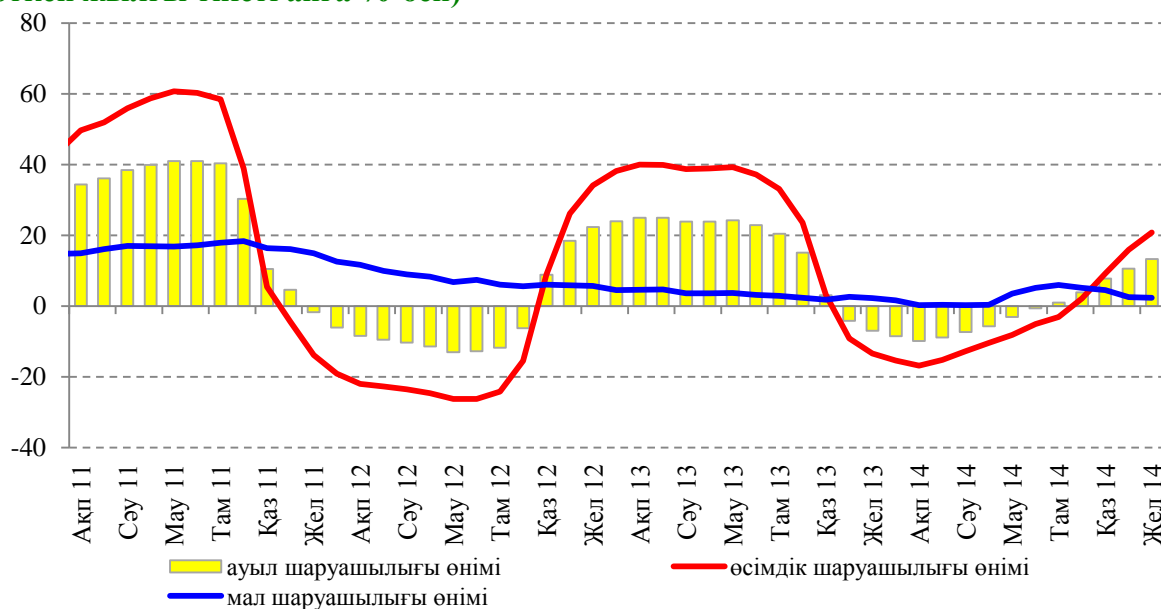
2013 жылғы 3-тоқсанда бағалардың 4,8%-ға көтерілуімен салыстырғанда, 2014 жылғы қазан-желтоқсанда өсімдік шаруашылығы өнімінің бағасы 6,7%-ға өсті (2013 жылғы 4-тоқсанда 9,7%-ға төмендеді). Өсімдік шаруашылығының құрамында көкөністің бағасы 14,5%, картофель бағасы 12,0%-ға дәнді дақылдардың бағасы 6,5%-ға өсті.

Мал шаруашылығының өнімдері 2014 жылғы 3-тоқсанда 1,8%-ға өскеннен кейін 2014 жылғы 4-тоқсанда 2,1%-ға қымбаттады (2013 жылғы 4-тоқсанда 5,0%-ға өсті). 2014 жылғы қазан-желтоқсанда мал және құс етінің бағасы 0,5%-ға, шикі сүттің бағасы 4,7%-ға өсті, жұмыртқа бағасы 6,7%-ға қымбаттады.

2014 жылғы желтоқсанның қорытындысы бойынша ауыл шаруашылығы өнімінің бағалары жылдық көрсеткіш бойынша 13,3%-ға өсті. Бұл ретте өсімдік шаруашылығының өнімі 20,8%-ға қымбаттады, мал шаруашылығы өнімінің бағасы 2,4%-ға өсті (6-график).

6-график

Ауыл шаруашылығы өнімінің бағалары индексінің серпіні (өткен жылғы тиісті айға %-бен)

Дереккөзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті

1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі

2014 жылғы 4-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өніміне сұраныс жалпы алғанда нақты сектор бойынша төмендеді, мұны сұраныстың өзгеруінің диффузиялық индексінің 46-ға дейін (2014 жылғы 3-тоқсандағы 51,6-дан) төмендеуі растайды. Көрсеткіштің төмендеуі өніміне сұраныс ұлғайған кәсіпорындар үлесінің азаюы (2014 жылғы 3-тоқсандағы 21,5%-дан 17,6%-ға дейін) және өз өніміне сұраныстың төмендеуін атап өткен кәсіпорындар үлесінің ұлғаюы (2014 жылғы 3-тоқсандағы 18,5%-дан 25,9%-ға дейін) себепші болды.

Дайын өнімге сұраныстың айтарлықтай төмендеуі «өндеуші өнеркәсіп», «құрылыс», «көлік және қоймаға сақтау» салаларында болды, бойынша диффузиялық индекс 2014 жылғы 4-тоқсанда тиісінше 41,5, 44,7 және 44,4 болды. Сұраныстың бәсеңдеуі «тау-кен өнеркәсібі» (диффузиялық индекс 2014 жылғы 3-тоқсандағы 57,1-ден 50,9-ға дейін төмендеді), «сумен жабдықтау; кәріз жүйесі, қалдықтарды жинауды және таратуды бақылау» (2014 жылғы 3-тоқсандағы 63,3-тен 58,3-ке дейін), ауыл шаруашылығы (2014 жылғы 3-тоқсандағы 61,9-дан 58,6-ға дейін) және «ақпарат және байланыс» (2014 жылғы 3-тоқсандағы 52,4-тен 51,2-ге дейін) салаларында байқалды. Сұраныстың өсу қарқынның ұлғаюы «электрмен жабдықтау, газ, бу беру және ауаны кондиционирлеу» саласында ғана байқалды.

Кәсіпорындардың күтуі бойынша 2014 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 2015 жылғы 1-тоқсанда жалпы алғанда нақты сектор бойынша дайын өнімге сұраныс құлдырау аясында қалады, бірақ құлдырау қарқыны бәсеңдейді: диффузиялық индекс 47,6-ны құрайды.

Сұраныстың неғұрлым төмендеуі «тұру және тамақтану бойынша қызмет көрсету» саласында (диффузиялық индекс 2014 жылғы 4-тоқсандағы 47,6-дан 42,1-ге дейін төмендеді) күтіледі. Бұл ретте бірқатар салада дайын өнімге сұраныстың төмендеуінің бәсеңдеуі күтіледі: «өндеуші өнеркәсіп» (диффузиялық индекс 2014 жылғы 4-тоқсандағы 41,5-тен 43,7-ге дейін көтерілді), құрылыс (2014 жылғы 4-тоқсандағы 44,7-ден 47,9-ға дейін), «көлік және қоймаға сақтау» (2014 жылғы 4-тоқсандағы 44,4-тен 47,2-ге дейін). Сұраныстың кейбір төмендеуі «тау-кен өнеркәсібі» (диффузиялық индекс 2014 жылғы 4-тоқсандағы 50,9-дан 53,3-ке дейін төмендеді), «сумен жабдықтау; кәріз жүйесі, қалдықтарды жинауды және таратуды бақылау» (2014 жылғы 4-тоқсандағы 58,3-тен 53,3-ке дейін), ақпарат және байланыс» (2014 жылғы 4-тоқсандағы 51,2-ден 50-ге дейін) салаларында күтіледі. Сұраныстың өсу қарқынның ұлғаюы «ауыл, орман және балық шаруашылығы» (2014 жылғы 4-тоқсандағы 58,6-дан 60-қа дейін) және «электрмен жабдықтау, газ, бу беру ...» (2014 жылғы 4-тоқсандағы 63,4-тен 65,1-ге дейін) салаларында күтіледі.

Кәсіпорындардың дайын өнімі бағасының өсуі жалпы алғанда нақты сектор бойынша 2014 жылғы 4-тоқсанда едәуір бәсеңдеді: дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі 54,4 (2014 жылғы 3-тоқсанда – 59,7) болды. Дайын өнім бағалары өсуінің төмендеуі: «тау-кен өнеркәсібі» (диффузиялық индекс 45,7 болды) және «көтерме және бөлшек сауда...» (45,1) салаларында болды. Бағалар өсуінің барынша бәсеңдеуі «көлік және қоймаға сақтау» (3-тоқсандағы 57,2-ден 50-ге дейін), «ақпарат және байланыс» (3-тоқсандағы 56-дан 51,2-ге дейін), «өндеуші өнеркәсіп» (3-тоқсандағы 58,9-дан 54,1-ге дейін) және «электрмен жабдықтау, газ, бу беру ...» (3-тоқсанда 60,8-ден 56,4-ке дейін) және құрылыс (3-тоқсанда 62,7-ден 57,5-ке дейін) салаларында болды.

Тұтынушылық өнім өндіруші кәсіпорындардың дайын өнімінің және қызметінің бағасының да (бұдан әрі – тұтыну өнімі мен қызметтің бағасы) 2014 жылғы 4-тоқсанда өсуі бәсеңдеді: диффузиялық индекс 54,9-ды құрады (2013 жылғы 3-тоқсанда 60,4 болды).

2014 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 2015 жылғы 1-тоқсанда жалпы алғанда экономиканың нақты секторы бойынша дайын өнімнің бағасы өсуінің жалғасатыны күтіледі (диффузиялық индекс 57,8 болды). Бағалар өсуі қарқынының ұлғаюы: «электрмен жабдықтау, газ, бу беру ...» (диффузиялық индекс 66,9 болды), «құрылыс» (60,2), «өндеуші өнеркәсіп» (57,5), «көлік және қоймаға сақтау» (55,6), «сумен жабдықтау; кәріз жүйесі, қалдықтарды жинауды және таратуды бақылау» (56,7) салаларында күтіледі. «Тау-кен өнеркәсібі» саласында бағалар өсу аймағына өтеді: диффузиялық индекс 2014 жылғы 4-тоқсандағы 46,7-ден 53,7-ге дейін көтерілді.

Кәсіпорындардың күтулері бойынша 2014 жылғы 4-тоқсанда қарқынның кейбір ұлғаюы болған кезде тұтыну өнімі мен қызмет көрсету бағасының өсуі жалғасады: баға өзгерісінің диффузиялық индексі 58,2 (2014 жылғы 4-тоқсанда 54,9) болды.

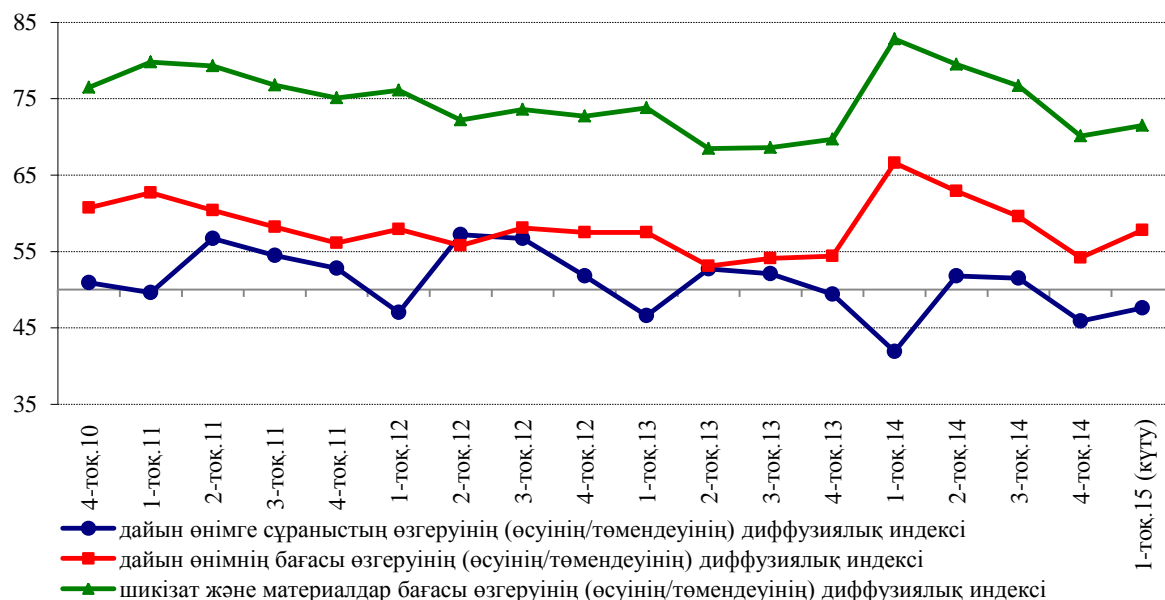
2014 жылғы 4-тоқсанда шикізат пен материалдар бағасының өсуі бәсеңдеді, бірақ жоғары болып қалуда: баға өзгерісінің диффузиялық индексі 70,1-ді (2014 жылғы 3-тоқсанда – 79,7) болды. Бағалардың өсу қарқынның айтарлықтай бәсеңдеуі: «ауыл, орман және балық шаруашылығы» (диффузиялық индекс 2014 жылғы 4-тоқсандағы 83,5-тен 77,3-ке дейін төмендеді), «құрылыс» (4-тоқсандағы 83,1-ден 73,2-ге дейін), «сумен жабдықтау; кәріз жүйесі, қалдықтарды жинауды және таратуды бақылау» 3-тоқсандағы 80-нен 70-ке дейін) және «өндеуші өнеркәсіп» 3-тоқсандағы 75,4-тен 67,1-ге дейін.

Кәсіпорындардың күтулері бойынша, 2015 жылғы 1-тоқсанда шикізат пен материалдар бағасының өсуі айтарлықтай жоғары қарқынмен жалғасады (диффузиялық индекс 71,5 болды).

Осылайша, тиісті диффузиялық индекстер серпіні негізінде кәсіпорындардың бағалаулары бойынша 2015 жылғы 4-тоқсанда дайын өнімге сұраныстың төмендеуінің бәсеңдеуі және шикізат пен материалдар бағасы өсуінің жалғасуы күтіледі (7-график).

7-график

Сұраныс пен баға өзгерісінің диффузиялық индекстері

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2. Инфляция факторлары

2.1. Жиынтық сұраныс

2014 жылғы 3-тоқсанда ІЖӨ түпкілікті пайдалану әдісімен, 2013 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда, бағалау бойынша нақты көрсеткішпен 3,7%-ға ұлғайды (2013 жылғы 3-тоқсанда өсім бағалау бойынша 5,6%-ды, 2014 жылғы 2-тоқсандағы өсім 3,6%-ды құрады).

ІЖӨ-нің 2014 жылғы 3-тоқсандағы өсуі үй шаруашылықтарының және мемлекеттік басқару органдарының ағымдағы тұтыну шығыстардың, жалпы жинақтаудың ұлғаюы және таза экспорттың төмендеуі себепші болған түпкілікті тұтыну шығыстары өсуінің әсер етумен қалыптасты.

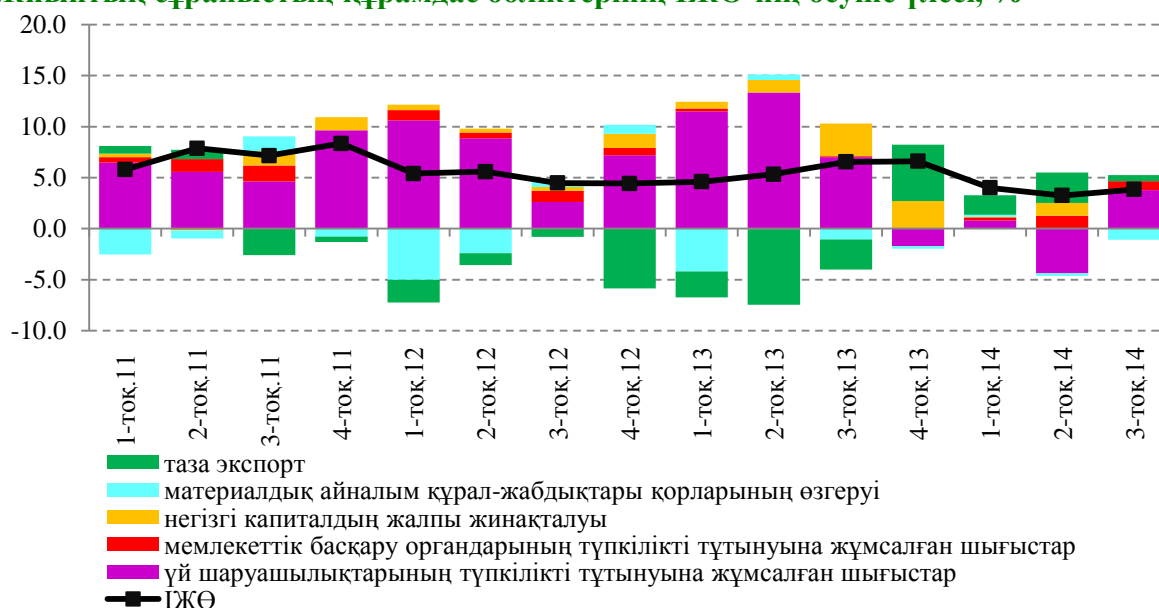
Жалпы алғанда, бағалау бойынша, 2013 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда түпкілікті тұтыну шығыстары 2014 жылғы 3-тоқсанда 6,9%-ға өсті (2013 жылғы 2-тоқсанда 1,7%-ға төмендеу), жалпы жинақ 2,8%-ға төмендеді (4,7%-ға өсуі), ал таза экспорт 58,5%-ға төмендеді (68,9%-ға өсті).

Нәтижесінде үй шаруашылықтарының және мемлекеттік басқару органдарының тұтынуына жұмсалған шығыстар ІЖӨ-нің өсуіне (-)3,8% және (+)0,9% мөлшерінде қалыптасуына оң үлес қосты, жалпы жинақ ІЖӨ-ні (-)1,1%-ға төмендеді.

Бұл ретте жалпы жинақ құрамында негізгі капиталды жинақтау үлесіне (-)0,1%, ал материалдық айналым қаражаты қорларының өзгеруіне (-)1,0% тиесілі. Өз кезегінде, таза экспорт ІЖӨ-нің (+)0,6% мөлшерде өсуіне оң әсерін тигізді (8-график).

8-график

Жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің ІЖӨ-нің өсуіне үлесі, %

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс

2014 жылғы 3-тоқсанда үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтынуына жұмсалған шығыстар 2013 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 7,3%-ға ұлғайды (2014 жылғы 2-тоқсанда 6,5%-ға төмендеді).

Ақша кірісінің жан басына шаққандағы өсу қарқыны номиналдық көрсеткішпен 2014 жылғы 3-тоқсанда 10,9%-ға дейін жеделдеді (2014 жылғы 2-тоқсанда 11,9%-ға

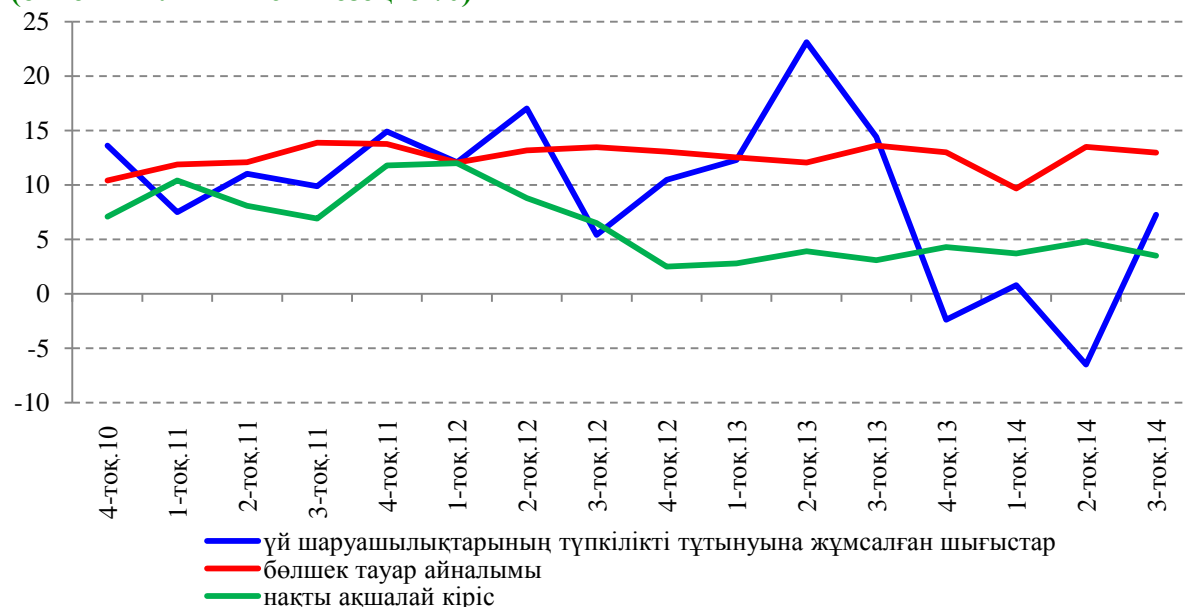

өсті), ал нақты көрсеткішпен 3,5%-ға дейін бәсеңдеді (4,8%-ға өсті). Бұл ретте халық табысы өсуінің бәсеңдеуі бөлшек тауар айналымына теріс әсер етті, оның өсу қарқыны 2014 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 13,0% болып, баяулады (2014 жылғы 2-тоқсанда 13,5%-ға өсті).

Бөлшек тауар айналымының өсу қарқынының баяулауы айтарлықтай болған жоқ және түпкілікті пайдалану әдісімен ДЖӨ-нің негізгі құрамдас бөліктерінің біріне айтарлықтай әсер еткен жоқ, атап айтқанда, үй шаруашылықтарын түпкілікті тұтыну шығыстары 7,3%-ға ұлғайды, ал осыдан бір тоқсан бұрын осы көрсеткіш бойынша төмендеу 6,5%-ға жетті (9-график).

9-график

Халықтың шығыстары мен кірістерінің серпіні (өткен жылғы тиісті кезеңге %)

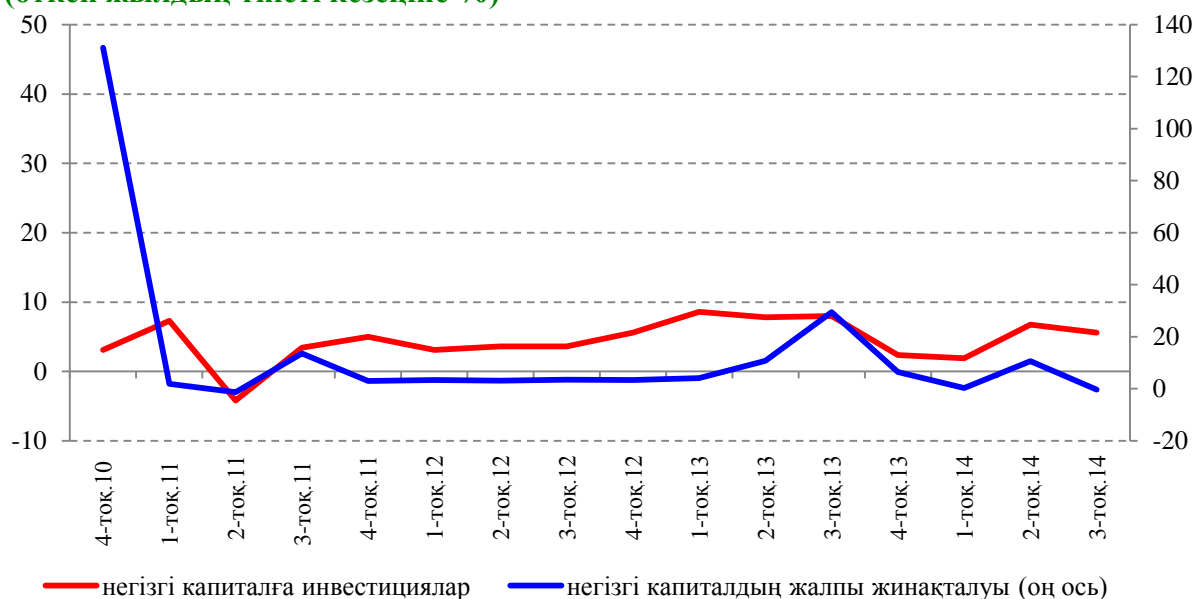
Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

Халықтың кірісінің және бөлшек тауар айналымының өсу қарқыны баяулады, алайда үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтынуына арналған шығыстар өсті, бұл жекелеген қызмет көрсету түрлерін іске асырудың ұлғаюына себепші болды.

Кәсіпорындардың инвестициялық белсенділігінің төмендеуі 2014 жылғы 3-тоқсанда негізгі капиталға инвестициялар көлемінің 5,6%-ға дейін баяу өсуіне (2014 жылғы 2-тоқсанда 6,8%-ға өсті) себепші болды. Бұл ретте негізгі капиталдың жалпы жинағы төмендеді және тиісті тоқсанға қатысты 0,4%-ға төмендеді (2014 жылғы 2-тоқсанда 10,6%-ға өсті) (10-график).

10-график

Негізгі капиталға инвестициялардың шығыстар серпіні (өткен жылдың тиісті кезеңіне %)

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2.1.2. Мемлекеттік тұтыну

2014 жылғы 3-тоқсанда мемлекеттік басқару органдарының түпкілікті тұтынуына арналған шығыстар 2013 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 10,8%-ға көтерілді (2014 жылғы 2-тоқсанда 17,4%-ға өсті).

Жалпы алғанда, 2014 жылғы 3-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің шығыстары 1973,9 млрд. теңге сомаға немесе ІЖӨ-ге шаққанда 19,5%-ға қаржыландырылды (2013 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 7,9%-ға ұлғайды).

Мемлекеттік бюджеттің ағымдағы шығындары 1446,1 млрд. теңге болды, бұл 2013 жылғы 3-тоқсанға қарағанда 7,4%-ға көп. Ағымдағы шығындар құрамында 2013 жылғы осындай тоқсанмен салыстырғанда заң тұлғаларға ағымдағы трансферттер (30,8%), ішкі қарыздар бойынша сыйақылар төлеу (21,3%), жеке тұлғаларға ағымдағы трансферттер (16,2%), қызметтер мен жұмыстарды сатып алу шығындарының (16,0%), жұмыс берушілердің жарналарының (9,2%) және жалақының (8,0%) айтарлықтай ұлғаюын көрсетті. Бұл ретте басқа ағымдағы шығындардың шығыстары (44,4%), шетелге ағымдағы трансферттер (23,8%) және сыртқы қарыздар бойынша сыйақы төлеу (10,7%) қысқарды.

Мемлекеттік бюджеттің күрделі шығындары 2014 жылғы 3-тоқсанда 2013 жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда негізінен, негізгі құрал-жабдықтарды дамытуға, күрделі жөндеуге, негізгі құрал-жабдықтарды, материалдық емес және биологиялық активтерді сатып алуға бағытталған күрделі жөндеу шығыстарының ұлғаюы есебінен 23,4%-ға ұлғайды.

Бюджеттік кредиттер 2013 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 2014 жылғы 3-тоқсанда 2,4 есе азайды, қаржы активтерін сатып алу шығыстары 4,8 есе азайды.

2014 жылғы 3-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің түсімдері 1634,6 млрд. теңге немесе ІЖӨ-нің шаққанда 16,2%-ын құрады, бұл 2013 жылғы 3-тоқсанға қарағанда 2,3%-ға аз. Мемлекеттік бюджет кірістерінің құрылымында екі бап бұрынғысынша басым тұр: салық түсімдері – 77,2% (2013 жылғы 2-тоқсанда – 66,7%), ресми

трансферттер – 19,6% (30,5%). Ресми трансферттердің жоғары үлесі республикалық бюджетке Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан кепілдік берілген трансферттердің 320,1 млрд. теңге мөлшерінде түсуімен қамтамасыз етілді.

Тұтастай алғанда, 2014 жылғы 3-тоқсанда салық түсімдерінен түскен кірістің көрсеткіштері 2013 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 12,9%-ға ұлғайды. Өсу акциздер бойынша, корпоративтік табыс салығы бойынша, жеке табыс салығы бойынша, әлеуметтік салық бойынша, қосылған құн салығы бойынша түсімдердің өсуімен қамтамасыз етілді.

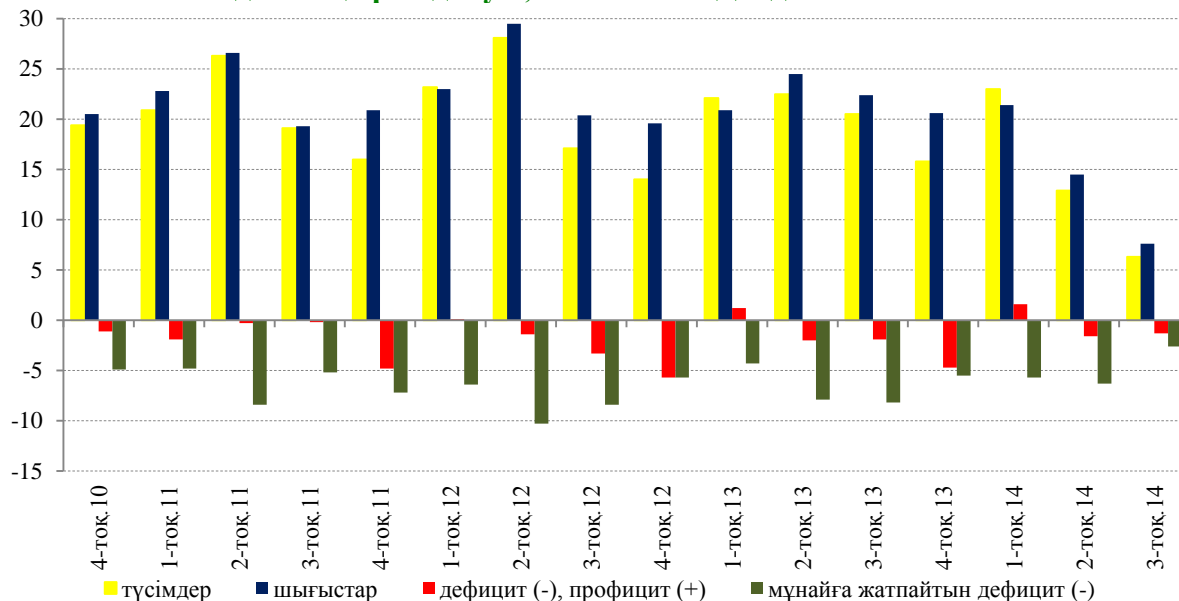
2014 жылғы 3-тоқсанда салықтық емес түсімдер 2013 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда негізінен, мемлекеттік меншіктен түскен кірістердің төмендеуі есебінен 5,5%-ға азайды.

2014 жылғы 3-тоқсанда трансферттердің түсуі 2013 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 37,2%-ға төмендеді, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер 66,3%-ға ұлғайды.

2014 жылғы 3-тоқсанда кірістердің шығыстардан асып түсу нәтижесінде мемлекеттік бюджет 339,3 млрд. теңге тапшылықпен қалыптасты (ІЖӨ-ге шаққанда 3,4%), 2013 жылғы 3-тоқсанда тапшылық 156,1 млрд. теңге (ІЖӨ-ге шаққанда 1,7%) мөлшерінде болды (11-график). Ұлттық қордан республикалық бюджетке 320,1 млрд. теңге мөлшерінде аударылған трансферттерді қоспағанда, 2014 жылғы 3-тоқсанның 659,4 млрд. теңге мөлшеріндегі мұнайға жатпайтын дефицитпен аяқталуы мүмкін екенін атап өткен жөн.

11-график

Мемлекеттік бюджеттің орындалуы, ІЖӨ-ге шаққанда %-бен

Дереккөзі: Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі 2014 жылғы 3-тоқсан ішінде мемлекеттік эмиссиялық бағалы қағаздар шығару арқылы 437,8 млрд. теңге мөлшерінде қарыз қаражатын тартты. Осы кезеңде сондай-ақ бұдан бұрын шығарылған бағалы қағаздар бойынша борыштық міндеттемелер 71,7 млрд. теңге сомасына өтелді. Нәтижесінде Қазақстан Республикасы Үкіметінің Ұлттық Банктегі шотындағы қалдық 26,8 млрд. теңгеге төмендеді.

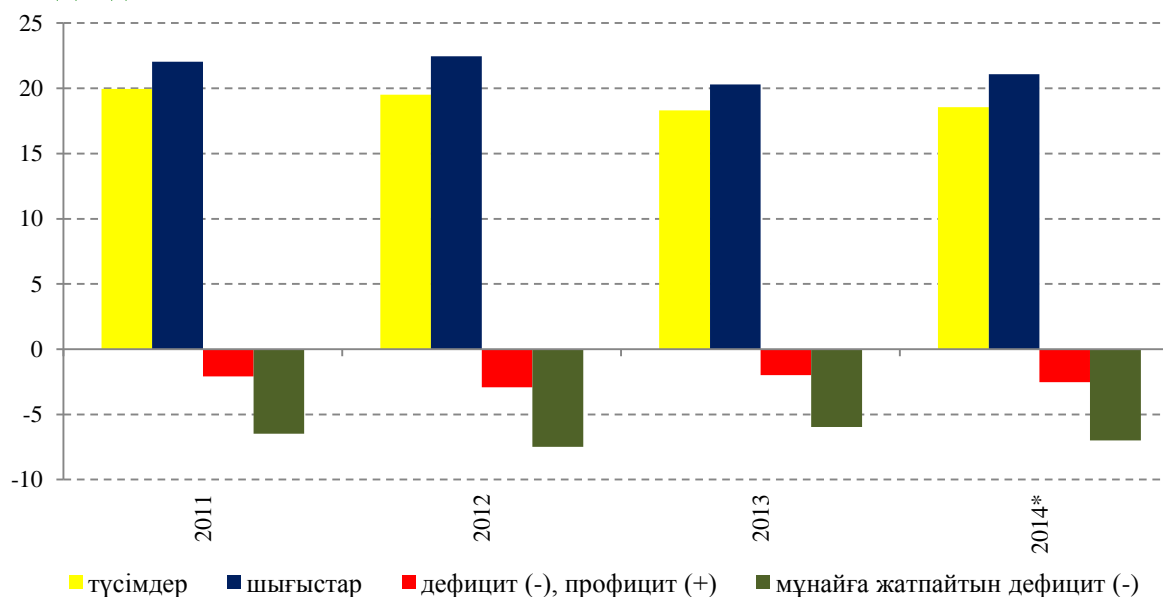
2014 жылғы 1 қазандағы жағдай бойынша үкіметтік ішкі борыш 4237,0 млрд. теңге (ІЖӨ-ге шаққанда 11,2%) болды, бұл 2013 жылғы 1 қазандағы осындай көрсеткішпен салыстырғанда 28,6%-ға көп (ІЖӨ-ге шаққанда 9,9%). Өсу мемлекеттік ұзақмерзімді жинақтаушы қазынашылық міндеттемелерді (МЕУЖКАМ), мемлекеттік қысқамерзімді қазынашылық міндеттемелерді (МЕККАМ), мемлекеттік ұзақмерзімді қазынашылық міндеттемелерді (МЕУКАМ) және мемлекеттік орташамерзімді қазынашылық міндеттемелерді (МЕОКАМ) шығарумен қамтамасыз етілді.

Үкіметтің сыртқы борышы 2014 жылғы 1 қазандағы жағдай бойынша 2013 жылғы 1 қазандағы көлемімен (ІЖӨ-ге шаққанда 2,2%) салыстырғанда 22,7%-ға ұлғайып, 916,7 млрд. теңге (ІЖӨ-ге шаққанда 2,4%) болды.

2014 жылғы 3-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің дефицит жылдық көрсеткіш бойынша ІЖӨ-нің (-)2,5% (2013 жылы – дефицит ІЖӨ-нің (-)2,3%) болды (12-график).

12-график

Мемлекеттік бюджеттің орындалуы, жылдық көрсеткіш бойынша ІЖӨ-ге шаққанда %-бен

Дереккөзі: Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

* – 2013 жылғы 4-тоқсан – 2014 жылғы 3-тоқсан аралығындағы кезең үшін

2.1.3. Сыртқы сектор

– Әлемдік бағалар

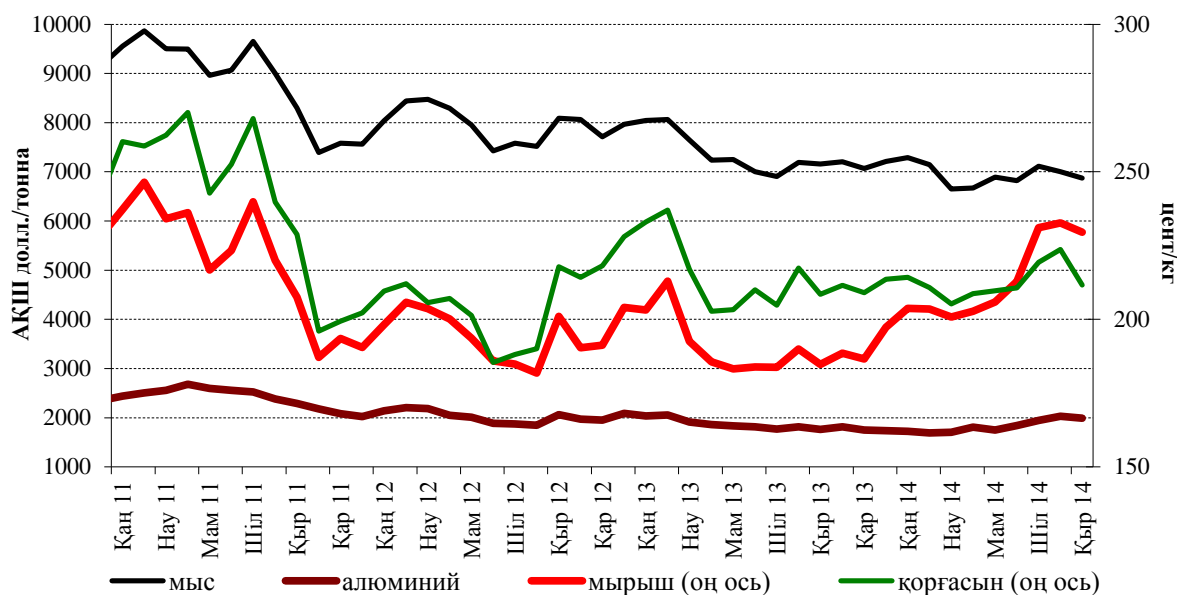
2014 жылғы 3-тоқсанда әлемдік тауар нарықтарындағы ахуал түрлі бағыттағы үрдістермен сипатталды.

Мыстың бағасы 2014 жылғы шілдеде өсті, 2014 жылғы тамыз-қыркүйекте олар төмендеді, бұл ретте орташа алғанда 2014 жылғы 3-тоқсанда өткен кезеңмен салыстырғанда бір тонна үшін 6995,7 АҚШ долл. деңгейіне дейін 2,9%-ға өсуді көрсетті. Алюминийдің, мырыштың және қорғасынның бағасы 2014 жылғы шілде-тамызда өсті, 2014 жылғы қыркүйекте олардың төмендеуі белгіленді. Тұтастай алғанда 2014 жылғы 3-тоқсанда алюминий 10,5%-ға қымбаттады және осы кезеңде орташа алғанда бір тонна үшін 1989,3 АҚШ доллары белгісіне жетті. Қорғасынның әлемдік бағасы 2014 жылғы 3-тоқсанда 4,1%-ға өсті, осы кезеңде орташа алғанда бір килограмм

үшін 218,2 цент болды. Мырыштың бағасы 11,6%-ға өсті осы кезеңде орташа алғанда бір килограмм үшін 231,1 цент болды (13-график).

13-график

Металдардың әлемдік бағасының серіні

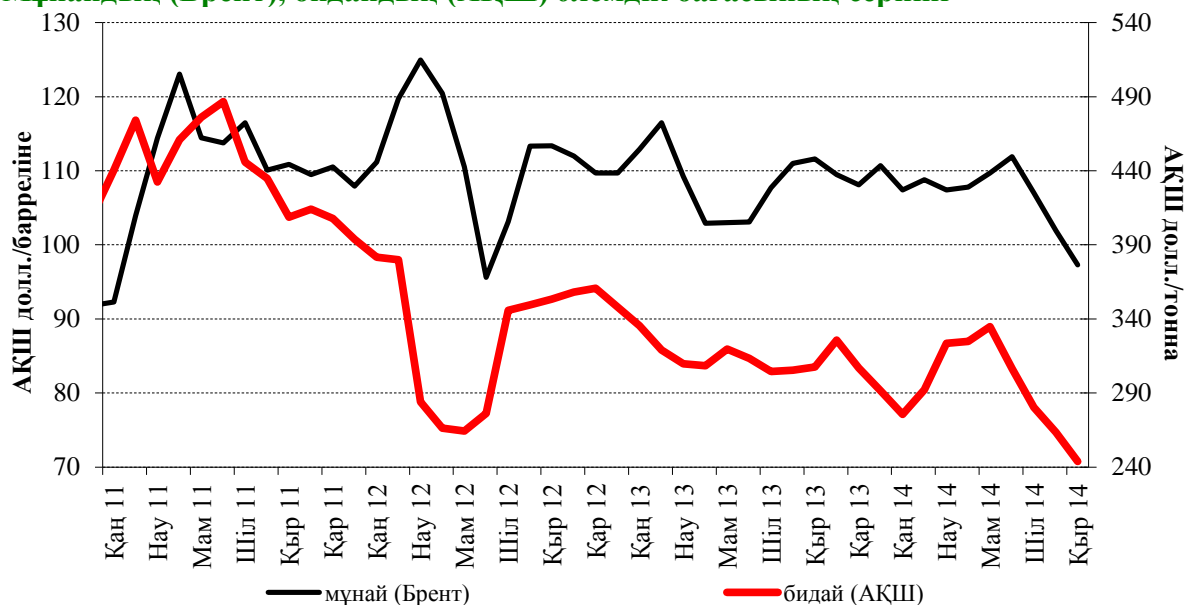
Дереккөзі: Дүниежүзілік Банк

Брент сұрыпты мұнайдың әлемдік бағасы 2014 жылғы 3-тоқсанда 7,0%-ға төмендеді және орташа алғанда кезеңде бір баррель үшін 102,1 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (14-график).

Бидайдың әлемдік бағасы 2014 жыл басындағы өсуден кейін 2014 жылғы маусымнан бастап төмендетуді көрсетті. Тұтастай алғанда, 2014 жылғы 3-тоқсанда бидайдың әлемдік бағасы (АҚШ) өткен кезеңмен салыстырғанда 18,5%-ға төмендеп, орташа алғанда бір тонна үшін 262,5 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (14-график).

14-график

Мұнайдың (Брент), бидайдың (АҚШ) әлемдік бағасының серпіні

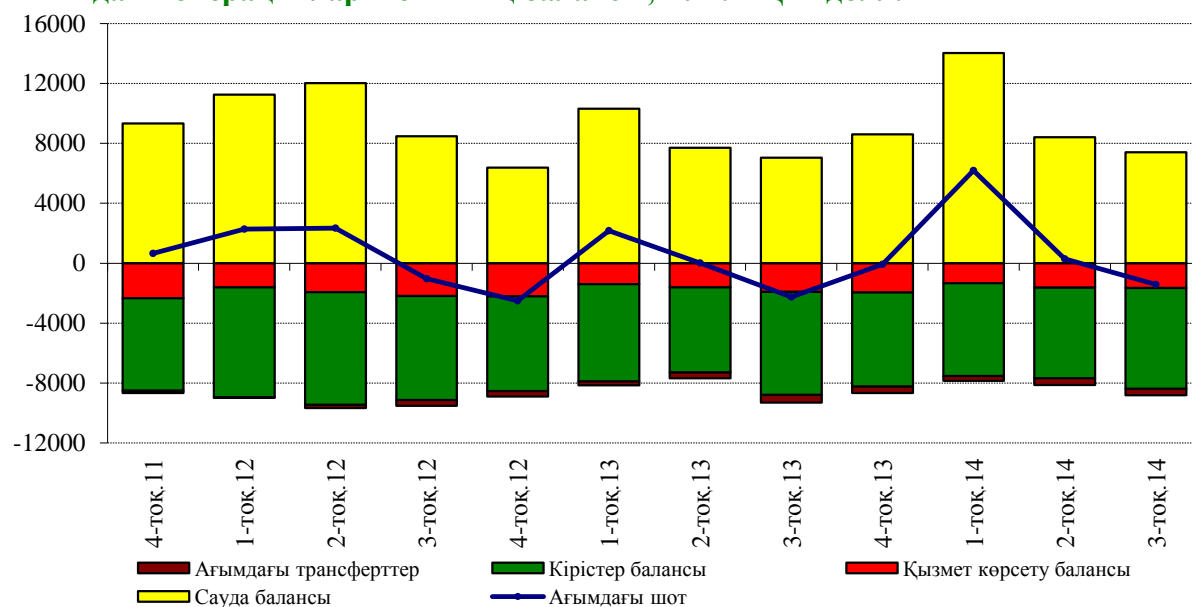
Дереккөзі: Дүниежүзілік Банк

– Төлем балансы

2014 жылғы 3-тоқсанның қорытындылары бойынша төлем балансының ағымдағы шоты 1,4 млрд. АҚШ долл. немесе тиісті кезеңдегі ДЖӨ-ге қатысты (-)2,6% теріс сальдомен қалыптасты (15-график).

15-график

Ағымдағы операциялар шотының балансы, млн. АҚШ долл.

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Тауарлар экспортынан түсімдер 2014 жылғы 3-тоқсанда 2013 жылғы 3-тоқсанның осындай көрсеткішімен салыстырғанда 19,4 млрд. АҚШ долларына дейін 4,5%-ға азайды, тауар импортына жұмсалған шығыстар 2013 жылғы 3-тоқсанмен

салыстырғанда 9,4%-ға төмендеп, 12,0 млрд. АҚШ долларын құрады. Сауда балансының оң сальдосы 4,6%-ға ұлғайды және 7,4 млрд. АҚШ долларын құрады. 2014 жылғы 3-тоқсанда қызмет көрсету балансының тапшылығы 2013 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 1,7 млрд. АҚШ долл. дейін 13,8%-ға азайды, бастапқы кірістер балансының тапшылығы (еңбекақы төлеу, инвестициялық және басқа да бастапқы кірістер) 2,5%-ға азайды және 6,7 млрд. АҚШ долл. болды. Қайталама кірістер операциялары бойынша резидент еместерге нетто-төлемдер (ағымдағы трансферттер) 435,7 млн. АҚШ долларын құрады.

Қаржы шотының сальдосы (резервтік активтерді есептемегенде) 2014 жылғы 3-тоқсанда 5,2 млрд. АҚШ долл. мөлшерінде теріс болып қалыптасты (2013 жылғы 3-тоқсанда 981,9 млн. АҚШ долл. теріс сальдо). Резиденттердің шетелдік активтерінің (резервтік активтерді қоспағанда) таза төмендеуі 1,2 млрд. АҚШ долл. (2013 жылғы 3-тоқсанда таза сатын алынуы 2,7 млрд. АҚШ долл.) болды. Міндеттемелерді таза қабылдау (өсім) 4,1 млрд. АҚШ долл. болып қалыптасты (2013 жылғы 3-тоқсанда 3,7 млрд. АҚШ долл.).

Нәтижесінде 2014 жылғы 3-тоқсанның қорытындылары бойынша төлем балансы 2,2 млрд. АҚШ долл. теріс сальдомен қалыптасты (2013 жылғы 3-тоқсанда – 2,8 млрд. АҚШ долл. оң сальдо).

– Сауда талаптары және нақты тиімді айырбастау бағамы

2014 жылғы 3-тоқсанда сауда талаптарының жиынтық индексі 2013 жылғы 3-тоқсанның тиісті көрсеткішімен салыстырғанда 13%-ға жоғары болды. Бұл ретте еуро аймағындағы елдермен сауда талаптарының индексі 4%-ға өсті, ал Ресеймен – 1%-ға төмендеді (1-кесте).

1-кесте

Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі (өткен жылғы тиісті кезеңге қатысты, %-бен)

	2-тоқ.13	3-тоқ.13	4-тоқ.13	1-тоқ.14	2-тоқ.14	3-тоқ.14
Экспорттық бағалар	-7	-6	-3	-5	-5	4
Импорттық бағалар	-12	-4	-10	6	3	-9
Сауда талаптары	5	-2	8	-10	-7	13
оның ішінде:						
Еуро аймақ елдері						
Экспорттық бағалар	-4	-2	1	-1	-6	7
Импорттық бағалар	0	-1	-6	70	-4	2
Сауда талаптары	-4	-2	8	-42	-3	4
Ресей						
Экспорттық бағалар	-10	-11	-10	-13	-6	-2
Импорттық бағалар	-4	-5	-9	-6	-8	-2
Сауда талаптары	-6	-7	-1	-7	1	-1

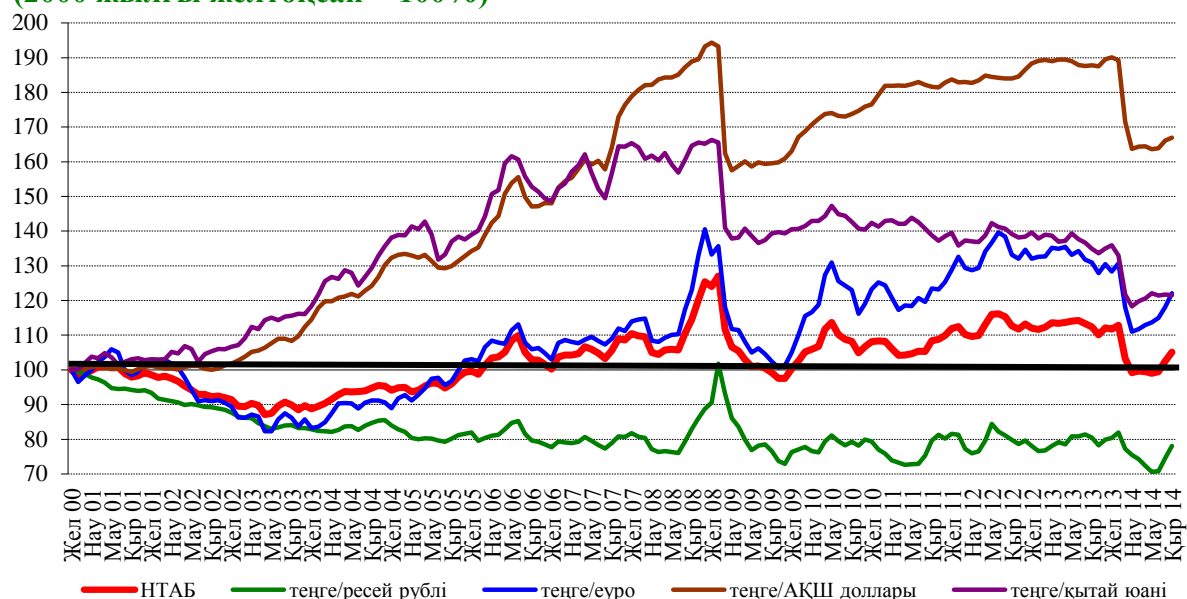
Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2014 жылғы 3-тоқсанның қорытындылары бойынша өткен кезеңмен салыстырғанда теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының индексі 2,8%-ға нығайды. ТМД елдерінің валюталар қоржынына қатысты теңге 3,0%-ға, қалған елдердің валюталар қоржынына қатысты 3,3%-ға нығайды.

2014 жылғы 3-тоқсанда теңге нақты көрсеткіш бойынша өткен кезеңмен салыстырғанда АҚШ долларына қатысты 0,9%-ға нығайды, еуроға қатысты 5,0%-ға, Ресей рубліне қатысты 2,9%-ға нығайды (16-график).

16-график

Теңгенің нақты айырбастау бағамдарының индекстері (2000 жылғы желтоқсан = 100%)

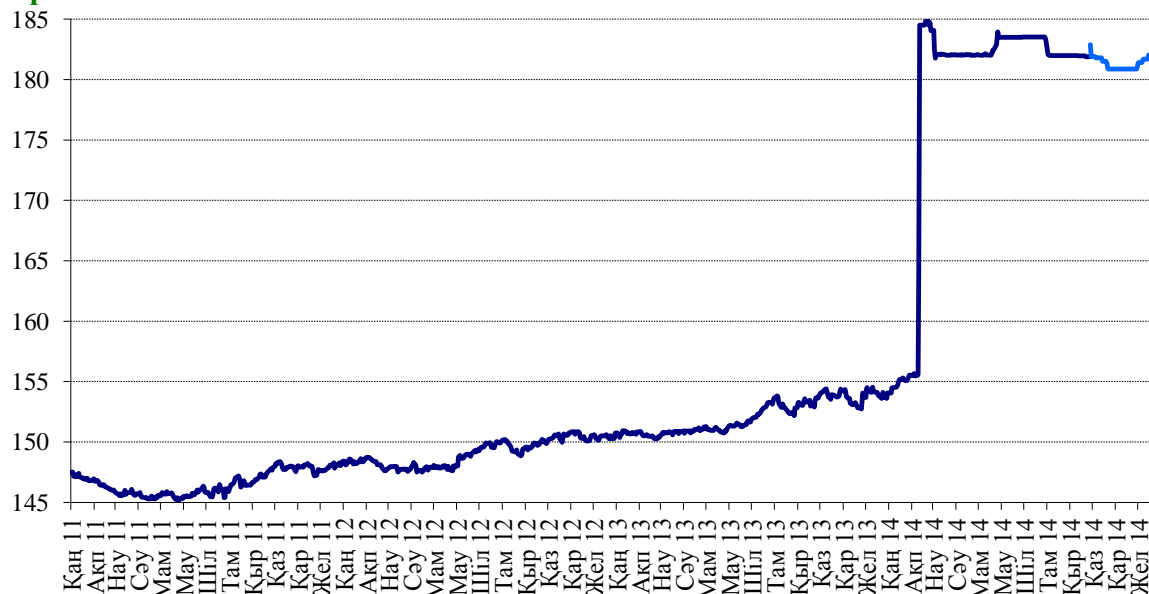
Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

– Теңгенің номиналдық айырбастау бағамы

Теңгенің орташа алынған биржалық айырбастау бағамы 2014 жылғы 4-тоқсанда бір доллар үшін 181,39 теңге құрады. Биржалық бағам кезеңнің соңында бір АҚШ доллары үшін 182,35 теңге болды. Жыл басынан бері теңге номиналды көрсеткіш бойынша АҚШ долларына қарағанда 18,4%-ға әлсіреді (17-график).

17-график

Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбастау бағамының серпіні

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

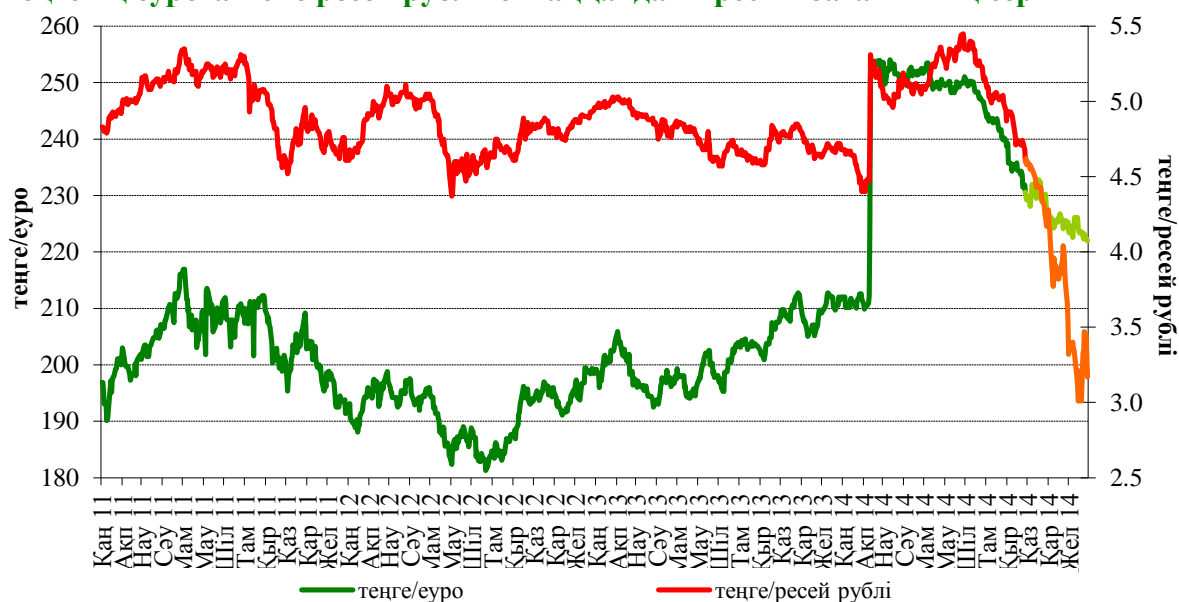
2014 жылғы қазанда АҚШ долларына қатысты теңгенің бағамы 0,6%-ға нығайды, қарашада – өзгерген жоқ, желтоқсанда 0,8%-ға әлсіреді.

Ішкі валюта нарығындағы биржалық сегментінде еуромен және Ресей рублімен жасалған мәмілелердің көлемі шамалы болғандықтан осы валюталарға қатысты теңгенің бағамы АҚШ долларына қатысты кросс-бағамы негізінде есептеледі. Тиісінше, еуроға және Ресей рубліне қатысты теңге бағамының серпіні АҚШ долларына қатысты теңге бағамының серпінімен, халықаралық қаржы нарығындағы бірыңғай Еуропа валютасының жағдайымен және Ресей Орталық банкінің валюталар қоржынына қатысты Ресей рублінің айырбастау бағамымен айқындалды.

Жалпы алғанда, 2014 жылғы 4-тоқсанда АҚШ долларына қатысты теңгенің ресми бағамы 0,2%-ға, еуроға қатысты – 3,7%-ға, Ресей рубліне қатысты – 31,1%-ға нығайды (18-график).

18-график

Теңгенің еуроға және ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының серпіні

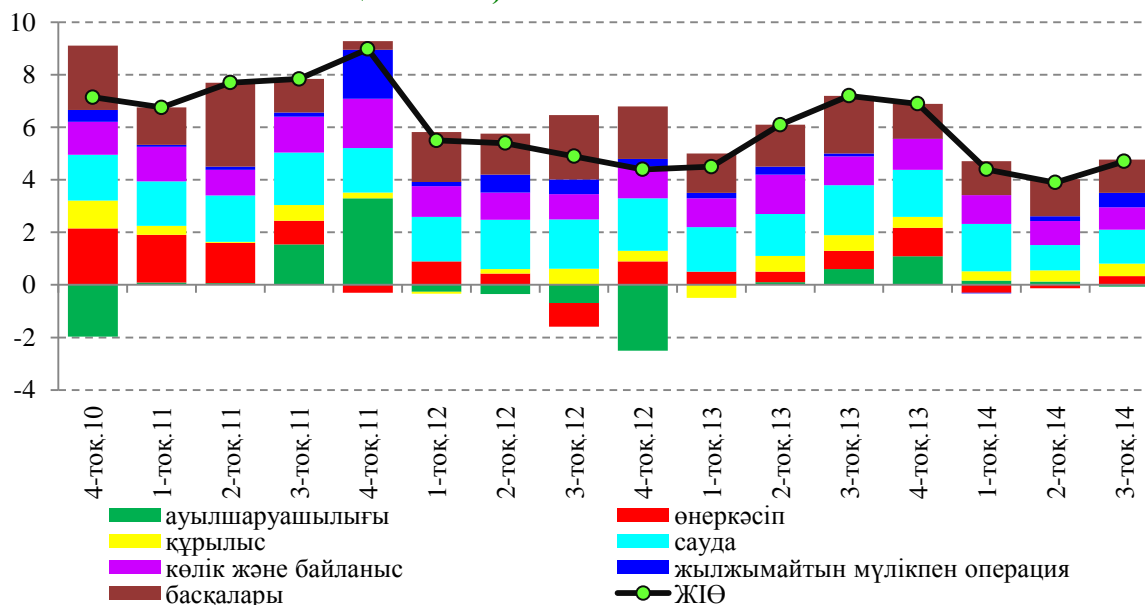
Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2.2. Өндіріс

2014 жылғы 3-тоқсанда ІЖӨ өндірісінің көлемі ағымдағы бағамен 10099,1 млрд. теңге болды. Экономиканың барлық негізгі салаларында өндірістің өсуінің жағымды ықпалының әсерінен ІЖӨ 2013 жылғы 3-тоқсанға қатысты нақты көрсеткіш бойынша (2005 жылғы бағамен) бағалау бойынша 4,7%-ға ұлғайды (19-график).

19-график

Нақты ІЖӨ-нің өсуіне экономиканың негізгі салаларының үлесі (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

Тауарлар өндірісі. Тауарлар өндірісі сегментінде ауылшаруашылығын қоспағанда, ішкі жалпы өнімнің осы құрамдас бөлігіне кіретін барлық негізгі салалар бойынша көрсеткіштер өскен. Бағалау бойынша, 2014 жылғы 3-тоқсанда құрылыстың көлемі 4,5%-ға өсті (2014 жылғы 2-тоқсанда – 4,5%-ға өсті), өнеркәсіп өндірісінің көлемі 1,6%-ға (0,5%-ға төмендеу) өсті, ауылшаруашылығы – 1,4%-ға төмендеді (2,9%-ға өсу). Нәтижесінде, тауарлар өндірісінің сегменті ІЖӨ қалыптастыруға (+)0,7% мөлшерде оң үлесін қосты.

Қызмет көрсету өндірісі. Қызмет көрсету өндірісі сегментінде ішкі жалпы өнімнің осы құрамдас бөлігіне кіретін барлық негізгі салалары іс жүзінде өскенін көрсетті. Нәтижесінде, қызмет өндірісі секторына кіретін салалар жиынтықта ІЖӨ-нің өсуіне (+)3,2% мөлшерінде оң үлес қосуға себепші болды.

Өнімге және импортқа таза салықтар. Өнімге және импортқа таза салықтар көлемінің 7,4%-ға ұлғаюы ІЖӨ-нің (+)0,8% мөлшерінде өсуін қалыптастыруға (2014 жылғы 2-тоқсанда үлесі (+)0,5% мөлшерінде) оң әсер етті.

Осылайша, 2014 жылғы 3-тоқсанда ІЖӨ өсуінің негізгі қозғауыш күші (2014 жылғы 2-тоқсандағыдай) қызмет көрсету өндірісі секторы болып табылды.

2.3. Еңбек нарығы

2.3.1. Еңбекпен қамту және жұмыссыздық

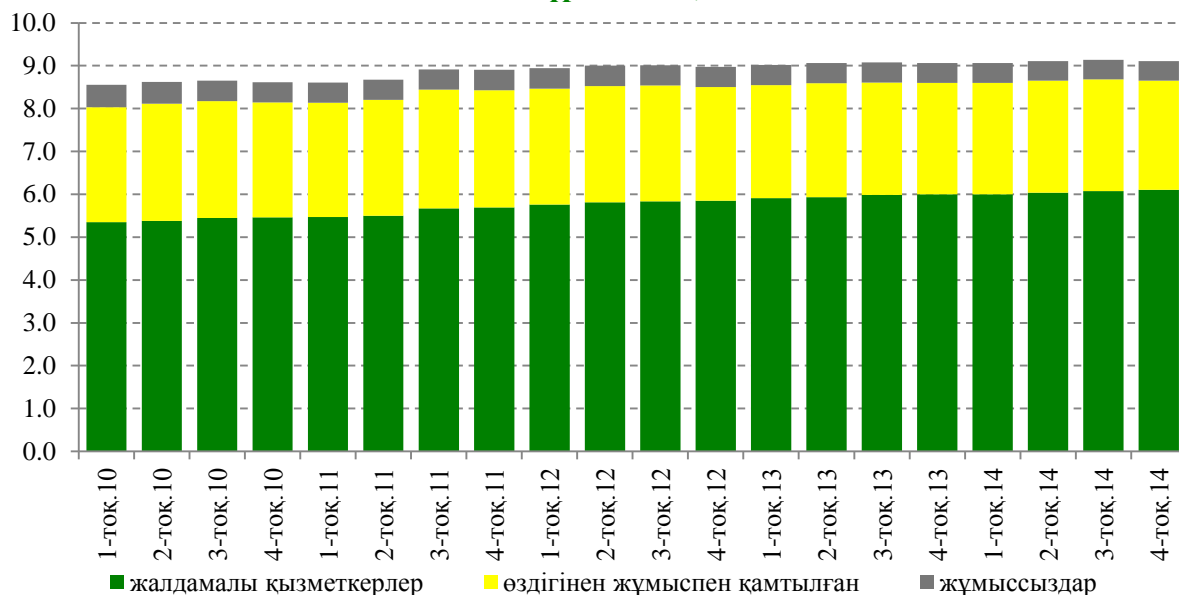
2014 жылғы 4-тоқсанда экономикада жұмыспен қамтылғандар саны бастапқы деректер бойынша өткен кезеңмен салыстырғанда 0,3%-ға азайып, 8,7 млн. адам болды (2013 жылғы 4-тоқсанға қарағанда өсу 0,9% болды). Бұл ретте жалдамалы қызметкерлердің саны 2014 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 0,5%-ға ұлғайып, 6,1 млн. адам болды, өздігінен жұмыспен қамтылғандар 2,5 млн. адам (төмендеуі – 2,2%) болды.

Мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардағы жалдамалы қызметкерлердің құрылымында 5,1 млн. адам (жалданып жұмыс істейтіндердің барлығының 83,6%-ы), жеке тұлғаларда – 0,7 млн. адам (11,6%), шаруа (фермер) қожалықтарында – 0,3 млн. адам (4,8%) жұмыс істеді.

2014 жылғы 4-тоқсанда жұмыссыздар саны 457,9 мың адам болды, бұл алдыңғы кезеңмен салыстырғанда 0,04%-ға аз және 2013 жылғы 4-тоқсандағыдан 2,0%-ға аз (20-график).

20-график

Экономикалық белсенді халықтың құрылымы, млн. адам

Дереккөзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті

2014 жылғы қазан, қараша және желтоқсанда ірі және орташа кәсіпорындарда жұмыс істейтін жалдамалы қызметкерлер құрамында мынадай салалық құрылымдық өзгерістер байқалды.

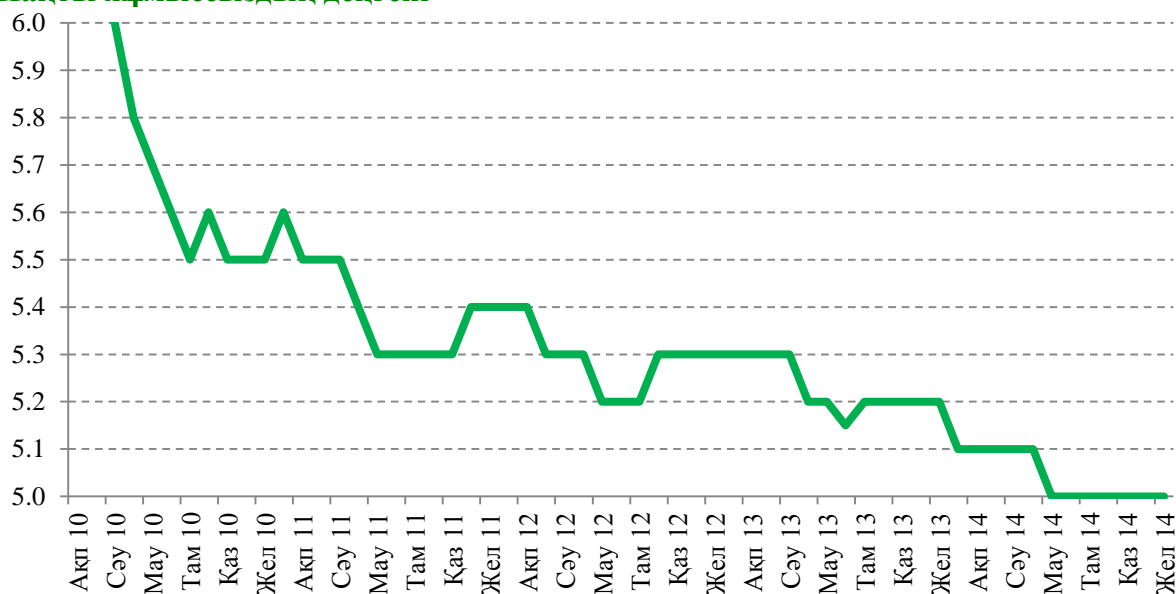
2013 жылғы тиісті айлармен салыстырғанда жұмыспен қамтудың өсуін қамтамасыз ететін негізгі салалар мыналар болды: сауда; білім; мемлекеттік басқару және қорғаныс; құрылыс; денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер; қаржы және сақтандыру қызметі; көлік және қоймаға жинау; тұру және тамақтану бойынша қызмет; өнер, ойын-сауық және демалыс.

Жұмыспен қамтылғандар санының азаюы мынадай: өнеркәсіп; ақпарат және байланыс; ауыл, орман және балық шаруашылығы салаларында байқалды.

Бұл ретте бір саладағы жұмыспен қамтылғандардың саны азаюы олардың басқа салалардағы өсуімен толық өтелді. Нәтижесінде, жұмыссыздық деңгейі 2014 жылғы 4-тоқсанда 5,0% болды және 2013 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 0,2 пайыздық тармаққа төмендеді (21-график).

21-график

Нақты жұмыссыздық деңгейі

Дереккөзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті

2.3.2. Жалақы және өтімділік

2014 жылғы 3-тоқсанда орташа айлық жалақы өткен жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда номиналдық көрсеткіш бойынша 11,5%-ға (2014 жылғы 2-тоқсанда – 12,6% өсті), ал нақты көрсеткіш бойынша 4,3%-ға (өсуі – 5,8%) ұлғайды.

Алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда номиналдық жалақы 1,2%-ға, ал нақты жалақы 0,2%-ға өсті.

2014 жылғы қыркүйекте 2013 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда номиналды көрсеткіш бойынша жалақы барынша көп дәрежеде мына салалар бойынша: құрылыс – 21,4%-ға; өнер, ойын-сауық және демалыс – 20,7%-ға; сауда, автомобильді және мотоциклды жөндеу – 17,6%-ға; өнеркәсіп – 17,5%-ға; ауыл, орман және балық шаруашылығы – 16,8%-ға; көлік және қоймаға жинау – 15,9%-ға; сумен қамтамасыз ету; кәріз жүйесі, қалдықты жинауды және бөлуді бақылау – 15,7%-ға; жылжымайтын мүлікпен операциялар – 15,3%-ға; тұру және тамақтану бойынша қызмет – 14,9%; қызметтің басқа да түрлерін көрсету – 14,5%-ға; әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызмет – 13,9%-ға; электрмен қамтамасыз ету, газ, пар беру және ауа желдету – 12,9%-ға; ақпарат және байланыс – 10,4%-ға өсті.

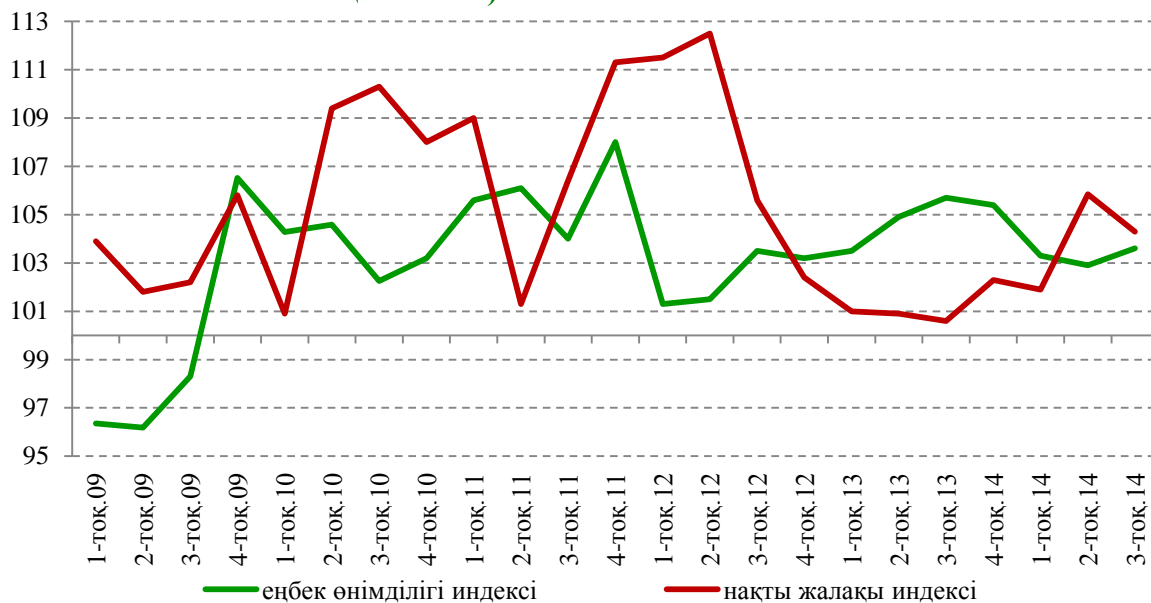
2014 жылғы қыркүйекте ақшалай көрсеткіш бойынша жалақының ең жоғарғы мөлшері кәсіптік, ғылыми және техникалық қызметте (230,1 мың теңге), ал ең төменгі сумен қамтуда (79,6 мың теңге) болды.

2014 жылғы 3-тоқсанда қызметкерлердің жалақысы өсуі нақты көрсеткіш бойынша 4,3% болды, бұл 2014 жылғы 2-тоқсанда (5,8%) қалыптасқан өсу қарқыны көрсеткіштерінен жоғары және 2014 жылғы 1-тоқсанда (1,9%) және 2013 жылғы 4-тоқсанда (2,3%) қалыптасқан көрсеткіштерден жоғары.

2014 жылғы 3-тоқсанда жалақының өсу қарқыны баялауы және экономикада жұмыспен қамтылған адамдар саны төмендеуі еңбек өнімділігі индексінің өсіміне ықпал етті, ол 3,6% деңгейге дейін үдеді (Ұлттық Банктің бағалауы бойынша), ал бір тоқсан бұрын индекстің өсімі 2,9% болды (22-график).

22-график

**Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының серпіні
(өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)**

Дереккөзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

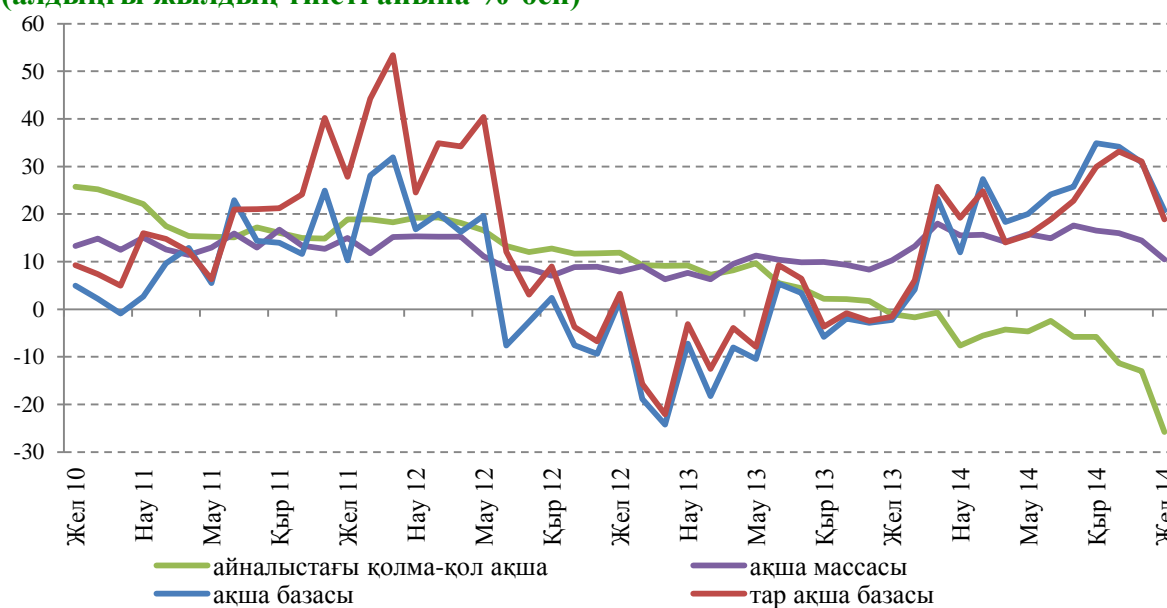
3. Ақша ұсынысы

3.1. Ақша агрегаттары

2014 жылғы 4-тоқсанда ақша базасының және тар ақша базасының жылдық кеңею қарқыны, сондай-ақ ақша массасының жылдық өсу қарқыны орташа-жоғары болды, ал айналыстағы қолма-қол ақша жылдық көрсеткіш бойынша қысқарды (23-график).

23-график

Ақша агрегаттарының серпіні (алдыңғы жылдың тиісті айына %-бен)

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.1. Ақша базасы

2014 жылғы 4-тоқсанда ақша базасы 9,0%-ға тарылып, 2014 жылдың соңында 3413,6 млрд. теңге болды. Тар ақша базасы 3313,0 млрд. теңгеге дейін 7,3%-ға тарылды.

2014 жылғы желтоқсанда 2013 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда ақша базасы 20,8%-ға кеңейді.

Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 2014 жылғы желтоқсанда 2013 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 28,0 млрд. АҚШ долларына дейін 15,7%-ға ұлғайды, олардың ішінде таза валюталық қорлар (ЕАВ) қаралып отырған кезеңде 10,5%-ға өсті, алтындағы активтер 33,2%-ға өсті.

2013 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2014 жылғы желтоқсанда Ұлттық қорды қоспағанда, Ұлттық Банктің таза ішкі активтері азайды (2-кесте).

2-кесте

**Ұлттық Банктің активтері мен пассивтерінің өзгеру серпіні
(өткен жылдың тиісті кезеңіне %-бен)**

	1-тоқ.14	2-тоқ.14	3-тоқ.14	4-тоқ.14
Таза халықаралық резервтер	-7,0	0,3	14,8	15,7
Таза ішкі активтер	-977,1	-229,2	-78,5	-167,1
Үкіметке таза талаптар	8,5	-3,8	60,2	-3,5
Экономикаға талаптар	54,2	30,6	8,6	25,9
Басқа да таза ішкі активтер	-52,4	-115,5	-61,6	-72,3
Ақша базасы	11,9	20,1	34,9	20,8
Тар ақша базасы	19,2	15,6	29,9	18,9

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.2. Ақша массасы

2014 жылғы 4-тоқсанда ақша массасы 12816,3 млрд. теңгеге дейін 4,8%-ға азайды.

2013 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2014 жылғы желтоқсанда оның өсімі 10,5% болды (3-кесте).

3-кесте

**Ақша массасының өзгеру серпіні
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %-бен)**

	1-тоқ.14	2-тоқ.14	3-тоқ.14	4-тоқ.14
Таза сыртқы активтер	30,7	30,8	29,8	15,3
Ішкі активтер	-4,0	-9,1	6,0	16,0
Үкіметке талаптар	-10,7	-19,9	78,8	6,8
Экономикаға талаптар	19,4	15,5	11,7	5,7
Басқа да таза ішкі активтер	-32,2	-30,6	-19,2	-1,5
Ақша массасы	15,5	15,8	16,5	10,5
Айналыстағы қолма-қол ақша	-7,6	-4,7	-5,8	-25,8
Резиденттердің депозиттері	18,9	18,9	19,7	15,9

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

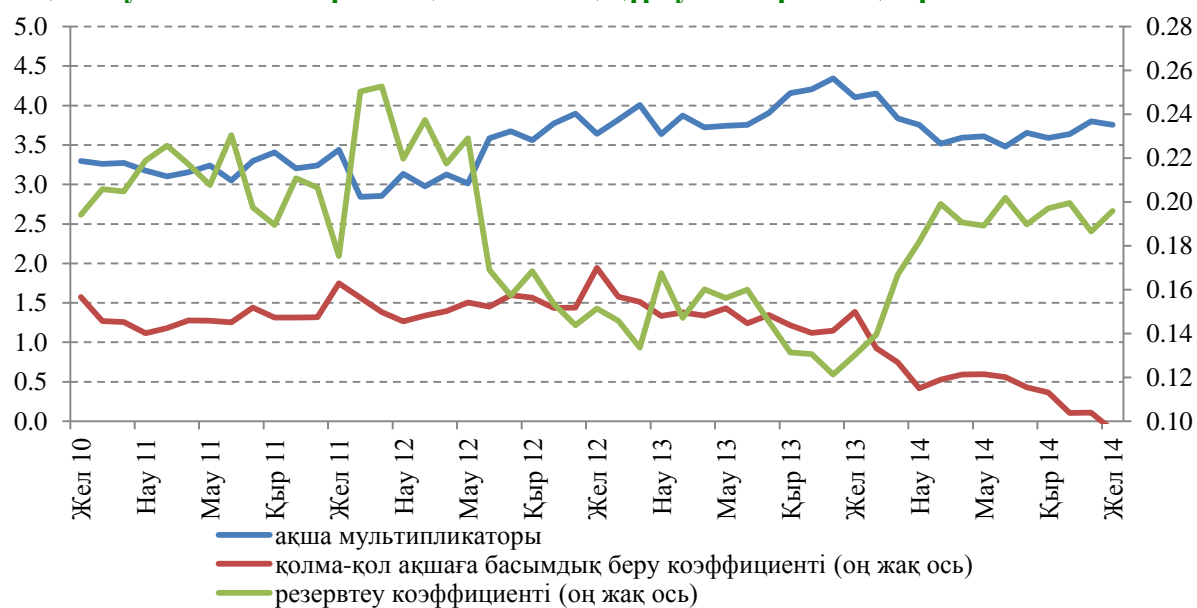
Банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің құрылымында 2013 жылғы тиісті айымен салыстырғанда 2014 жылғы желтоқсанда банктердің таза сыртқы активтері азайды. Банктердің таза сыртқы активтерінің төмендеуі, негізінен, резидент еместерге талаптардың төмендеуіне байланысты болды.

Қаралып отырған кезеңде ақша массасының негізгі құрауыштарының құрылымында айналыстағы қолма-қол ақшаның қысқаруы аясында депозиттердің өсімі тіркелді. Нәтижесінде, ақша массасы құрылымындағы резиденттер депозиттерінің үлесі 2013 жылғы желтоқсандағы 87,0%-дан 2014 жылғы желтоқсанның қорытындысы бойынша 91,2%-ға дейін өсті.

Ақша мультипликаторы ақша массасы өсімі қарқынымен салыстырғанда ақша базасының кеңеюінің асып түсу қарқыны нәтижесінде 2013 жылғы желтоқсандағы 4,10-нан 2014 жылғы желтоқсанда 3,75-ға дейін төмендеді. Сонымен қатар, қаралып отырған кезеңде резервтеу коэффициентінің ұлғаюы аясында қолма-қол ақшаға басымдық беру коэффициентінің төмендеуі байқалды (24-график).

24-график

Ақша мультипликаторының және оның құраушыларының серпіні

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша

Айналыстағы қолма-қол ақша көлемі 2014 жылғы 4-тоқсанда 1122,3 млрд. теңгеге дейін 18,0%-ға қысқарды.

2013 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2014 жылғы желтоқсанда айналыстағы қолма-қол ақша 25,8%-ға азайды. Сонымен бірге, банктердің кассаларына ақшаның түсімі 2,4 трлн. теңгеге дейін 11,3%-ға ұлғайды, банктердің кассаларынан қолма-қол ақшаны беру өзгерген жоқ және 2,3 трлн. теңгені құрады.

2013 жылғы тиісті аймен салыстырғанда 2014 жылғы желтоқсанда қолма-қол ақшаның төмендеуі ақша түсімінің тауарларды, қызметтерді және орындалған жұмыстарды сату бойынша, шетел валютасымен операциялар бойынша, жеке тұлғалардың қарыздары бойынша, біржолғы ақша аударымдары (шотты ашпай) бойынша, жеке тұлғалардың шоттары бойынша және осы кезеңдегі басқа да баптар бойынша ақша беруден басым болуына байланысты орын алды. Бұл ретте аталған факторлардың ықпалы еңбекақы төлеу, зейнетақылар мен әлеуметтік жәрдемақыларды беру, халықтың өз табысын қолма-қол ақшаға айналдыру арқылы банкоматтарды күшейту үшін берілген ақшамен, сондай-ақ ақша берудің жеке тұлғалардың шоттары бойынша ақша түсімінен басым болуымен бейтараптандырылған жоқ.

3.2. Қаржы нарығы

3.2.1. Резиденттердің депозиттері

Резиденттердің депозиттері 2014 жылғы 4-тоқсанда 3,3%-ға төмендеп, 2014 жылғы желтоқсанның соңында 11694,0 млрд. теңгені құрады. Заңды тұлғалардың депозиттері 5,9%-ға төмендеді, жеке тұлғалардың депозиттері 1,2%-ға ұлғайды.

Депозиттер құрамындағы мерзімді депозиттердің көлемі (ХВҚ жіктелімі бойынша – «басқа депозиттер»¹) 2014 жылғы 4-тоқсанда 0,5%-ға азайды және 2014 жылғы желтоқсанның соңында 8189,5 млрд. теңге болды. Ұлттық валютадағы мерзімді депозиттер 3339,3 млрд. теңгеге дейін 22,6%-ға төмендеді, ал шетел валютасындағы мерзімді депозиттер 4850,2 млрд. теңгеге дейін 23,8%-ға өсті. Депозиттік базаның жалпы көлеміндегі мерзімді депозиттердің үлес салмағы тоқсан ішінде 68,0%-дан 70,0%-ға дейін жоғарылады.

2014 жылғы 4-тоқсанда депозиттік базаның жай-күйі заңды және жеке тұлғалардың валюталық жинақ ақшаларының тиісінше 13,1%-ға және 23,9%-ға ұлғаюына байланысты шетел валютасындағы депозиттердің өсуімен сипатталды. Нәтижесінде 2014 жылғы 4-тоқсанда шетел валютасындағы депозиттердің көлемі 6496,3 млрд. теңгені құрап, 17,8%-ға артты. Бұл ретте, жеке және заңды тұлғалардың жинақ ақшаларының тиісінше 18,7%-ға және 26,5%-ға төмендеуіне қарай ұлттық валютадағы депозиттер 5197,7 млрд. теңгеге дейін 21,0%-ға төмендеді.

Заңды тұлғалардың валюталық жинақтары көлемінің ұлғаюы (2014 жылғы қазан мен желтоқсанда тиісінше 12,4% және 7,6%) 2014 жылғы қарашада 6,5%-ға, төмендеуіне қарамастан, депозит нарығының долларлану дәрежесінің ұлғаюына және ұлттық валютадағы депозиттердің үлес салмағының 2014 жылғы қыркүйектегі 54,4%-дан 2014 жылғы желтоқсандағы 44,4%-ға дейін азаюына алып келді.

Осылайша, 2014 жылғы 4-тоқсанда жеке тұлғалардың шоттарына шетел валютасының әкелінуі банктердің ресурстық базасы ұлғаюының негізгі көзі болып табылды. Бұл ретте заңды тұлғалардың теңгемен депозиттерінің өсуі 2014 жылғы қазанда, қарашада және желтоқсанда тиісінше 4,4%-ға, 6,9%-ға және 8,7%-ға азайып, теріс серпінді көрсетті.

Жалпы, 2014 жылы депозиттік базаның өсуі негізінен шетел валютасындағы жинақ ақшаның әкелінуі есебінен қалыптасты (4-кесте).

4-кесте

**Резиденттер депозиттерінің өзгеру серпіні
(алдыңғы жылғы желтоқсанға %-бен)**

	желтоқсан 2011	желтоқсан 2012	желтоқсан 2013	желтоқсан 2014
Резиденттердің депозиттері	14,3	7,3	12,1	15,9
<i>жеке тұлғалардың</i>	<i>24,1</i>	<i>23,8</i>	<i>15,8</i>	<i>12,6</i>
<i>банктік емес заңды тұлғалардың</i>	<i>10,2</i>	<i>-0,7</i>	<i>9,9</i>	<i>18,1</i>
Теңгемен депозиттер	20,5	9,6	0,04	-17,7
Шетел валютасымен депозиттер	2,8	2,0	40,6	72,2

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Осының алдындағы тоқсанмен салыстырғанда 2014 жылғы 4-тоқсанда салымдар бойынша сыйақы мөлшерлемесі аздап өсті, бұл 2014 жылғы қазанда және желтоқсанда ұлттық валютадағы мөлшерлемелердің өсуіне және қазанда, қарашада және желтоқсанда шетел валютасындағы мөлшерлемелердің өсуіне байланысты болды.

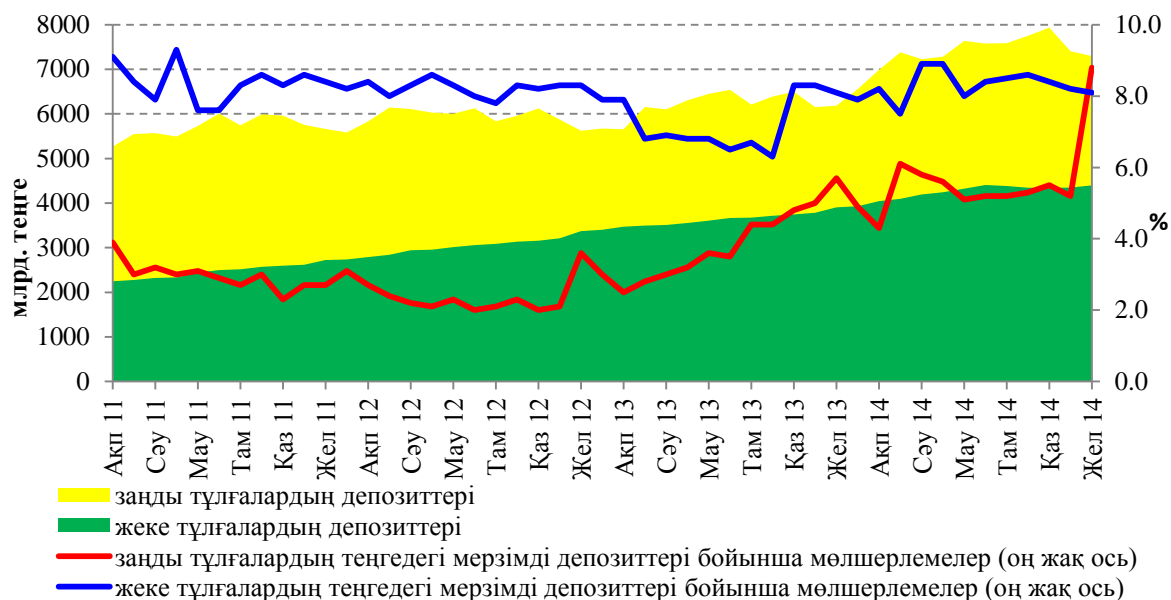
Нәтижесінде, теңгемен депозиттер бойынша мөлшерлеменің орташа мәні 2014 жылғы 4-тоқсанда 6,5%-ға дейін (2014 жылғы 3-тоқсанда – 5,6%-ға), еркін айырбасталатын валютадағы депозиттер бойынша 2,7%-ға дейін (2,6%) өсті.

¹ Басқа депозиттер – белгілі бір уақыт кезеңі өткеннен кейін ғана алынуы мүмкін немесе қарапайым коммерциялық операцияларда қолдану үшін барынша ыңғайсыз және негізінен, жинақтау тетіктеріне қойылатын талаптарға жауап беретін әртүрлі шектеулерге ие жинақтық және мерзімді депозиттер.

Банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы мөлшерлемесі 2014 жылғы желтоқсанда 8,8% болды (2014 жылғы желтоқсанда – 5,7%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 8,1% (8,1%) болды (25-график).

25-график

Депозиттердің және мерзімді депозиттер бойынша сыйақы мөлшерлемелерінің серпіні

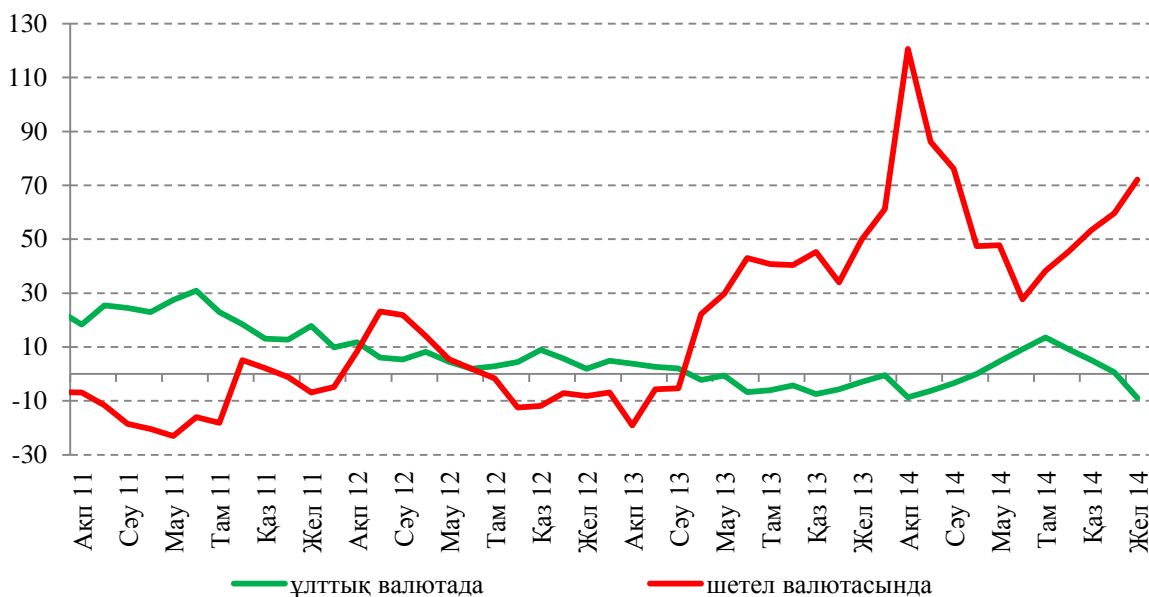

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2014 жылғы 4-тоқсанда заңды тұлғалар депозиттерінің көлемі 7296,5 млрд. теңгеге дейін 5,9%-ға азайды, бұл ретте жылдық көрсеткіш бойынша өсім (2013 жылғы желтоқсанға қарағанда 2014 жылғы желтоқсанға) 18,1% болды. Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері жылдық көрсеткіште 8,9%-ға төмендеді, ал шетел валютасындағы депозиттер 72,1%-ға өсті (26-график).

26-график

**Занды тұлғалар депозиттерінің өзгеру серпіні
(өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)**

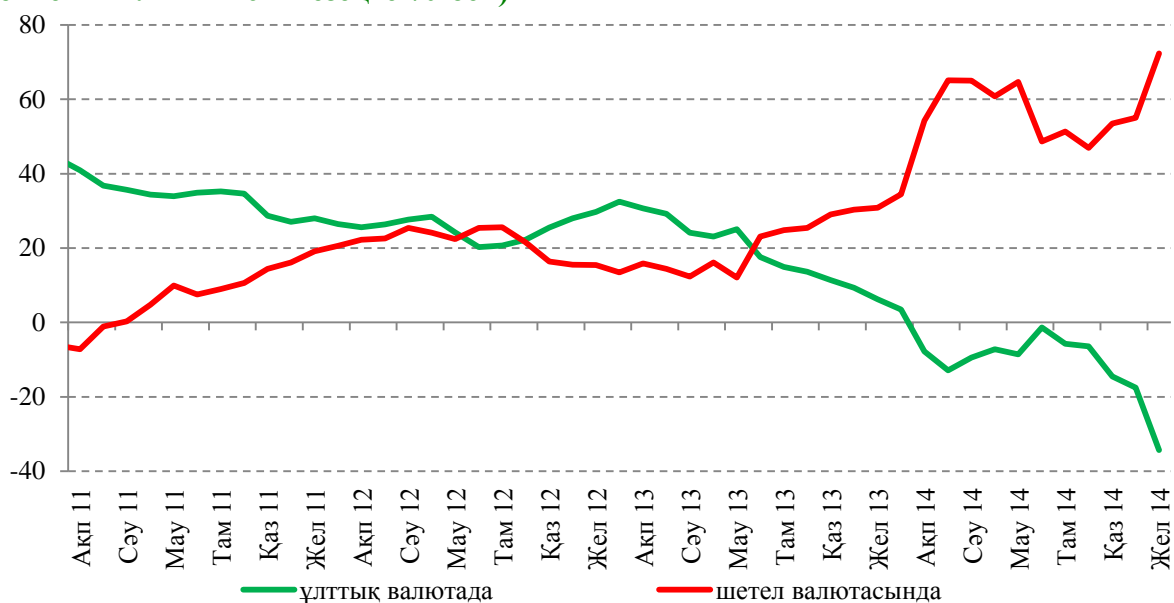

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Жеке тұлғалар депозиттерінің көлемі 2014 жылғы 4-тоқсанда 4397,5 млрд. теңгеге дейін 1,2%-ға көтерілді, бұл ретте өсу жылдық көрсеткіш бойынша 12,6% болды. Ұлттық валютадағы жеке тұлғалардың депозиттері жылдық көрсеткіш бойынша 34,3%-ға төмендеді, шетел валютасындағы депозиттер 72,4%-ға ұлғайды (27-график).

27-график

**Жеке тұлғалар депозиттерінің өзгеру серпіні
(өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)**

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.2.2. Экономикаға кредиттер

2014 жылғы 4-тоқсанда банктердің экономикаға кредиттері 12106,1 млрд. теңгеге дейін 1,0%-ға азайды. Заңды тұлғалардың кредиттері 2014 жылғы қазан-желтоқсан ішінде 8091,3 млрд. теңге болып, 1,4%-ға азайды, жеке тұлғалардың кредиттері – 4014,8 млрд. теңгеге дейін 0,2%-ға төмендеді.

Ұлттық валютадағы кредиттер көлемі 8565,5 млрд. теңгеге дейін 0,9%-ға ұлғайды, шетел валютасындағы кредиттер 3540,6 млрд. теңгеге дейін 5,4%-ға түсті.

2014 жылғы қазан-желтоқсан ішінде ұзақмерзімді кредиттеу 9608,6 млрд. теңгеге дейін 3,3%-ға азайды, қысқамерзімді кредиттеу 2497,5 млрд. теңге болып, 9,0%-ға жоғарылады. Нәтижесінде ұзақмерзімді кредиттердің үлес салмағы 2014 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2014 жылғы желтоқсанда 81,3%-дан 79,4%-ға дейін төмендеді.

2014 жылғы желтоқсанда банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютамен берілген кредиттер бойынша сыйақының орташа алынған мөлшерлемесі 14,4%-ға дейін өсті (2014 жылғы қыркүйекте – 10,1%), ал жеке тұлғаларға теңгемен берілген кредиттер бойынша 18,7%-ды (2014 жылғы қыркүйекте – 18,5%) құрады. Жалпы алғанда, 2014 жылғы 4-тоқсанда заңды тұлғалар үшін қарыз алу құнының азаюына негізделген мөлшерлемелердің төмендеу үрдісі байқалды, ал жеке тұлғалар бойынша мөлшерлемелердің өсуі орын алды (28-график).

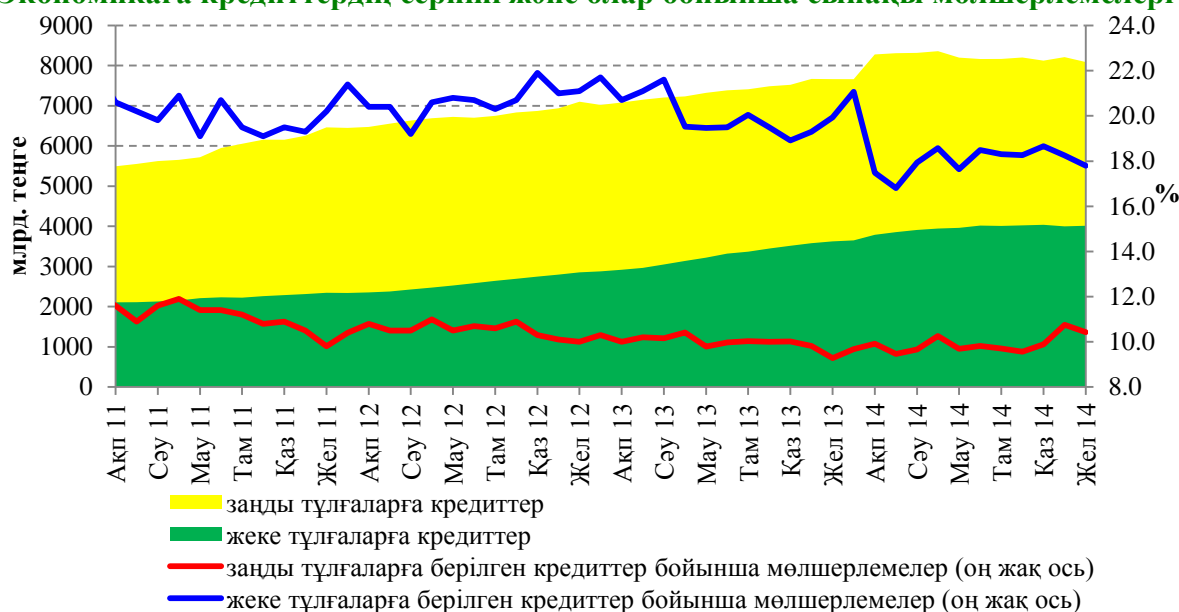
Кредиттеу объектілері бойынша кредиттер құрылымындағы берешектің негізгі көлемі айналым қаражатын сатып алуға (26,7%), басқа мақсаттарға (25,3%), азаматтардың тұтыну мақсаттарына (21,3%), сондай-ақ негізгі қорларды сатып алуға (9,2%) берілген кредиттерге тиесілі.

Салалық бөлікте банктердің экономикаға кредиттері бойынша ең көп берешегі басқа салаларға (өндірістік емес сала және дара қызмет) – 50,9%, сауда-саттық – 20,0%, өнеркәсіп – 11,3%, құрылыс – 9,4% тиесілі.

2014 жылғы 4-тоқсанда ауыл шаруашылығын кредиттеу 8,9%-ға, көлікті кредиттеу 5,2%-ға, байланысты кредиттеу 2,7%-ға, өнеркәсіпті кредиттеу 2,5%-ға, сауданы кредиттеу 1,2%-ға көтерілді. Құрылысты кредиттеу 14,2%-ға төмендеді.

28-график

Экономикаға кредиттердің серпіні және олар бойынша сыйақы мөлшерлемелері

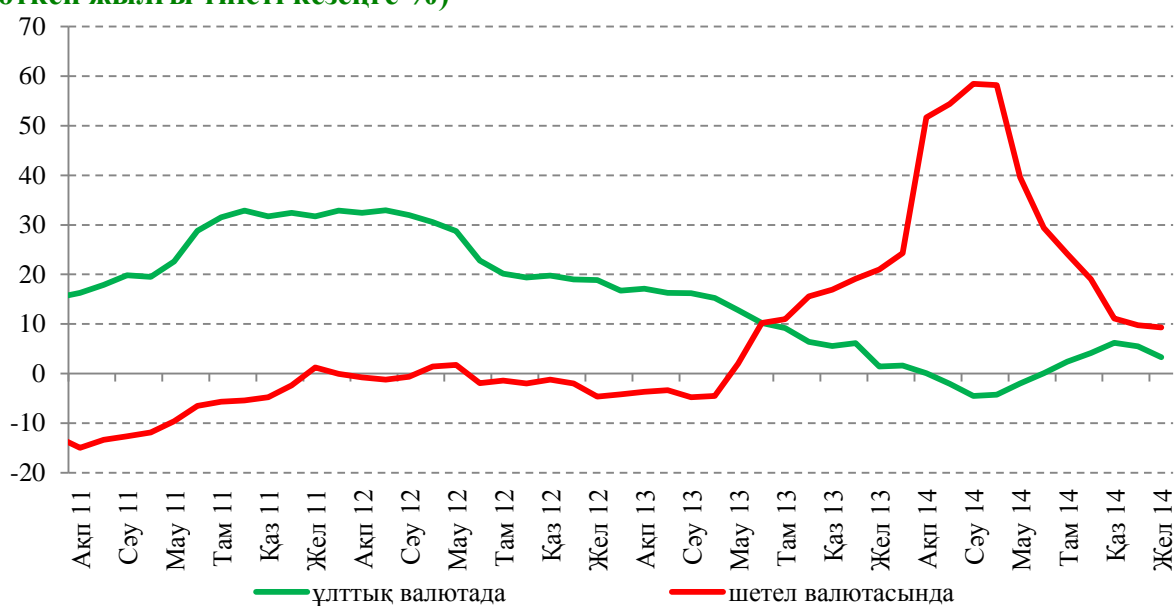
Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Заңды тұлғалар кредиттерінің көлемі жылдық көрсеткіште (2013 жылғы желтоқсанға қарағанда 2014 жылғы желтоқсанда) 5,6%-ға көтерілді. Орналастыру мерзімдері бойынша кредиттер құрылымында өзгерістер орын алды. Заңды тұлғаларды кредиттеудің жалпы көлемінде ортамерзімді және ұзақмерзімді кредиттердің үлесі 2014 жылғы желтоқсанның соңында 71,6% болды, ол 2014 жылғы қыркүйекте 74,7%-ға жеткен.

Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы кредиттері 2014 жылы 3,3%-ға, шетел валютасындағы кредиттері 9,3%-ға ұлғайды (29-график).

29-график

**Заңды тұлғаларға берілген кредиттердің серпіні
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

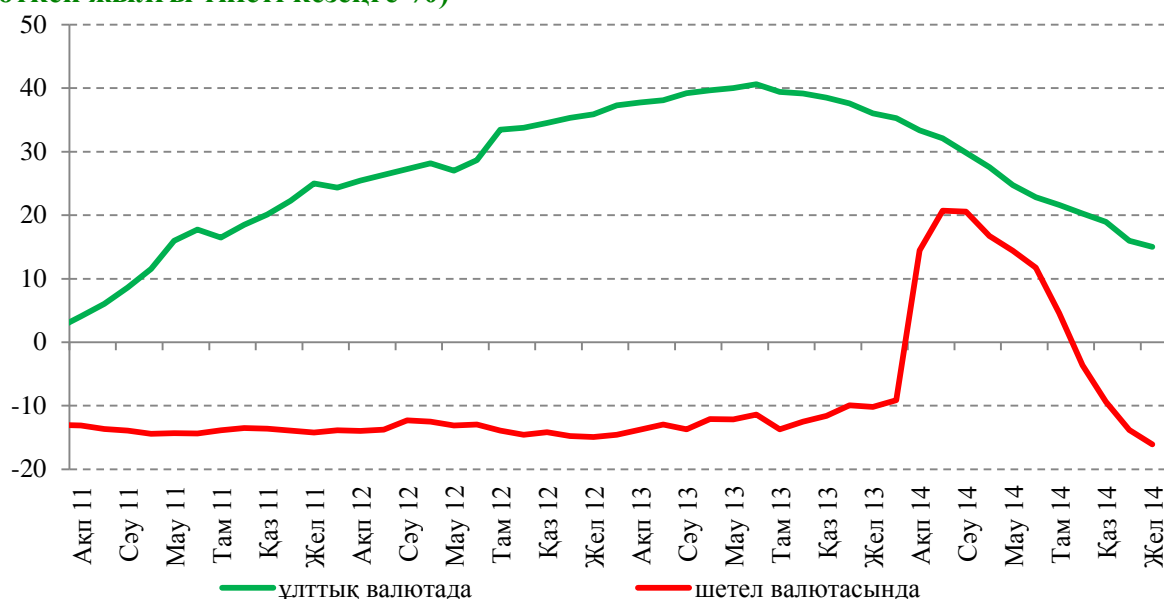
Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Жеке тұлғалардың кредиттері 2014 жылғы желтоқсанда 2013 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 10,7%-ға көтерілді. Жеке тұлғаларды кредиттеудің жалпы көлеміндегі орташа және ұзақмерзімді кредиттердің үлесі 2014 жылғы желтоқсанның соңында өсті және 2014 жылғы қыркүйектегі 94,6%-бен салыстырғанда 95,0% болды.

Жылдық көрсеткіште ұлттық валютада халыққа берілген кредиттер 15,0%-ға өскенін, шетел валютасындағы 16,1%-ға төмендегенін көрсетті (30-график).

30-график

**Халыққа берілген кредиттердің серпіні
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

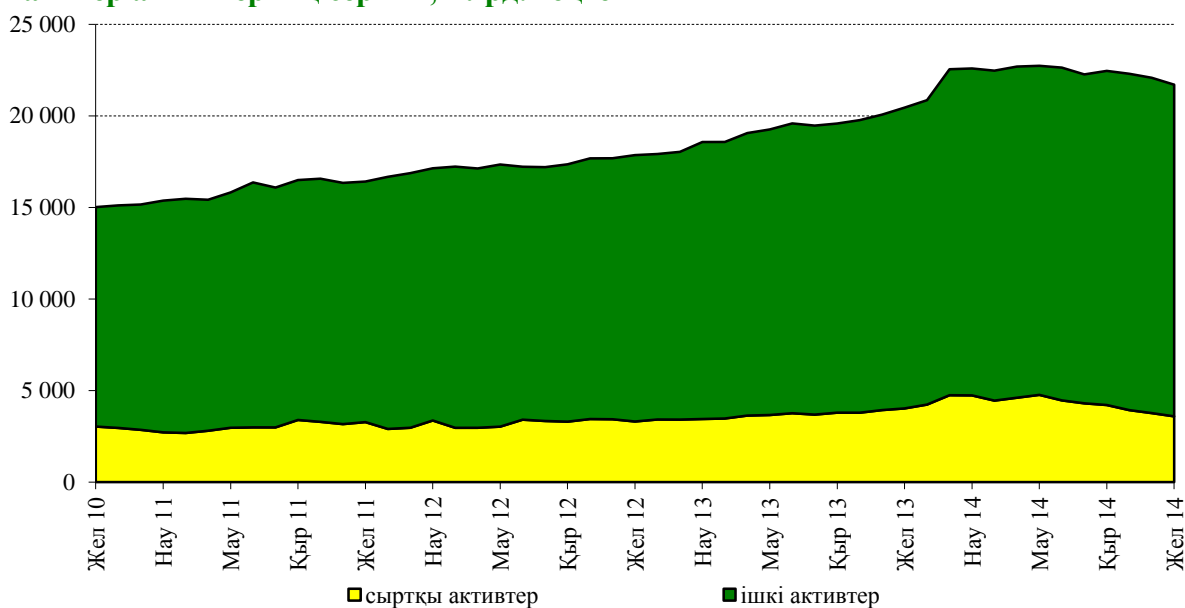
3.2.3. Банктердің активтері мен міндеттемелері

– **Активтер**

2014 жылғы 4-тоқсанда монетарлық шолуға сәйкес есептелген банктер активтерінің мөлшері 21,7 трлн. теңгеге дейін 3,4%-ға азайды. Банктердің активтері жылдық көрсеткіште (2013 жылғы желтоқсанда 2014 жылғы желтоқсанда) 6,1%-ға ұлғайды (31-график).

31-график

Банктер активтерінің серпіні, млрд. теңге

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

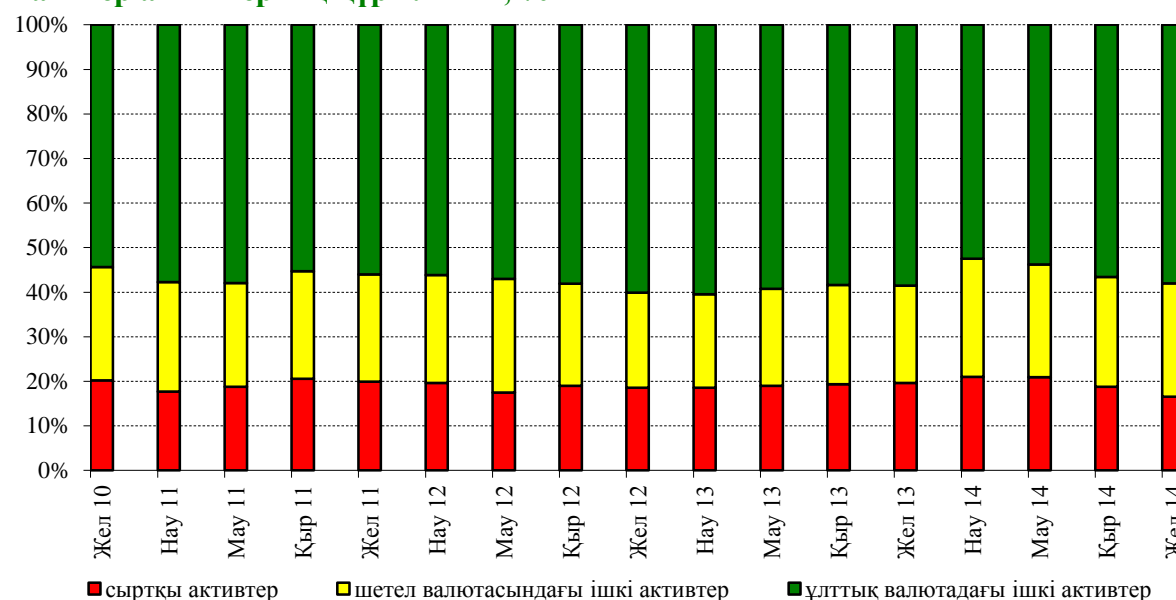
Банктердің сыртқы активтері 2014 жылғы желтоқсанда активтердің жалпы көлемінің 16,5% иеленді немесе 3,6 трлн. теңге болды. 2013 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда олар 10,8%-ға көтерілді.

Сыртқы активтердің құрылымында 2014 жылғы желтоқсанда резидент еместерге берілген кредиттер 54,8% (2014 жылғы қыркүйекте – 51,8%), резидент еместерде орналастырылған депозиттер – 15,3% (2014 жылғы қыркүйекте – 22,5%), резидент еместердің бағалы қағаздары – 6,0% (2014 жылғы қыркүйекте – 5,2%), алуға басқа да шоттар – 23,9% (2014 жылғы қыркүйекте – 20,5%) болды.

Ішкі активтердің үлесіне 2014 жылғы желтоқсанда 83,5% немесе 18,1 трлн. теңге тиесілі болды, оның ішінде ұлттық валютамен ішкі активтер 69,5% немесе 12,6 трлн. теңге, шетел валютасымен – 30,5% немесе 5,5 трлн. теңге болды. 2014 жылғы 4-тоқсанда ішкі активтер 0,7%-ға төмендеді, оның ішінде ұлттық валютамен 0,9%-ға өсті, шетел валютасымен – 0,2%-ға төмендеді (32-график).

32-график

Банктер активтерінің құрылымы, %

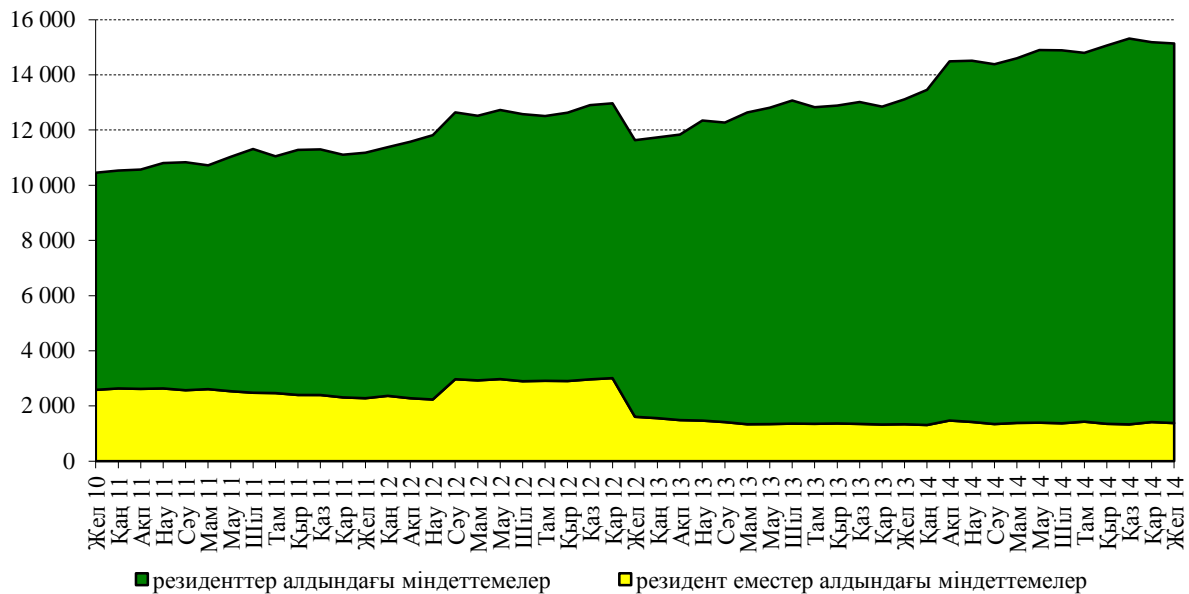
Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

– Міндеттемелер

2014 жылғы 4-тоқсанда монетарлық шолуға сәйкес есептелген банктер міндеттемелерінің жалпы сомасы 0,5%-ға ұлғайды және 2014 жылғы желтоқсанның соңында 15,1 трлн. теңге болды (33-график).

33-график

Банктер міндеттемелерінің серпіні, млрд. теңге

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелері 2014 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 2014 жылғы желтоқсанда 1,4 трлн. теңгеге дейін (7,6 млрд. АҚШ доллары) 2,0%-ға өсті, 2013 жылғы тиісті айға 3,0%-ға өсті. 2014 жылғы желтоқсанның соңында банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелері банктер міндеттемелерінің барлық көлемінің 9,1% иленіп отыр.

Банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелері құрылымында резидент еместердің депозиттері бойынша міндеттемелердің үлесі 2014 жылғы желтоқсанда 2014 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 22,6%-дан 24,1%-ға дейін өсті, бағалы қағаздар бойынша міндеттемелердің үлесі 62,2%-дан 59,2%-ға дейін төмендеді, резидент еместерден алынған кредиттер, тиісінше 12,6%-дан 13,7%-ға дейін өсті.

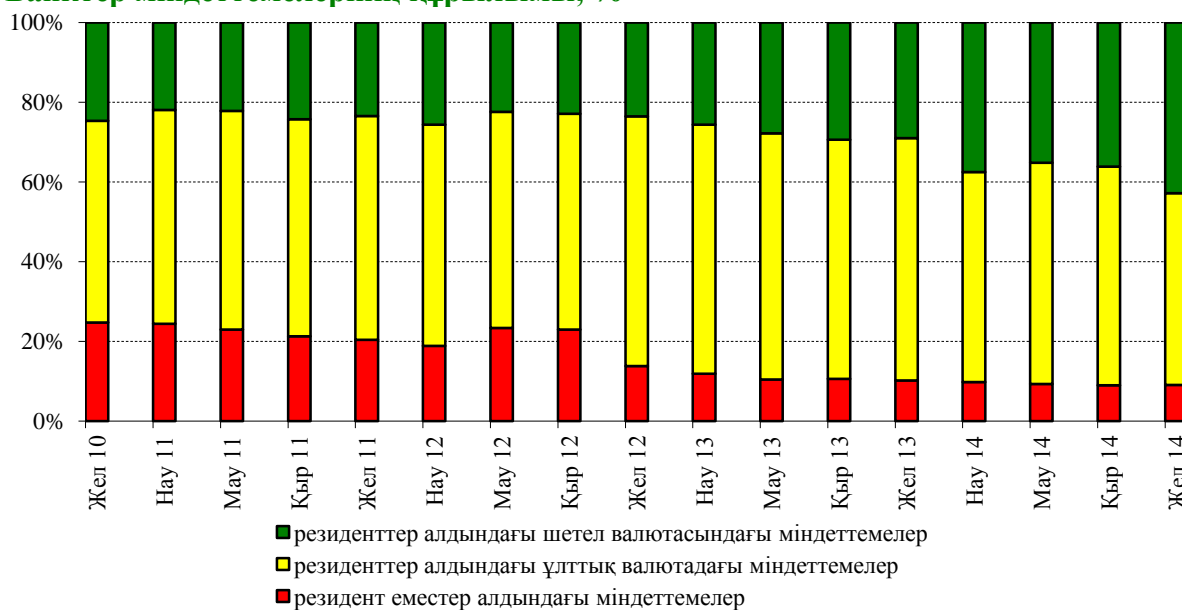
2014 жылғы 4-тоқсанда резидент еместер алдындағы міндеттемелер 13,8 трлн. теңгеге дейін 0,3%-ға көтерілді, оның ішінде ұлттық валютамен міндеттемелер 7,3 трлн. теңгеге дейін 12,1% өсті, шетел валютасымен міндеттемелер 6,5 трлн. теңгеге дейін 19,3% ұлғайды (34-график).

Осылайша, 2014 жылғы 4-тоқсанда банктердің міндеттемелер бойынша резиденттер алдындағы міндеттемелердің ұлғаюы және резидент еместер алдындағы міндеттемелерінің төмендеуі байқалды.

34-график

Банктер міндеттемелерінің құрылымы, %

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

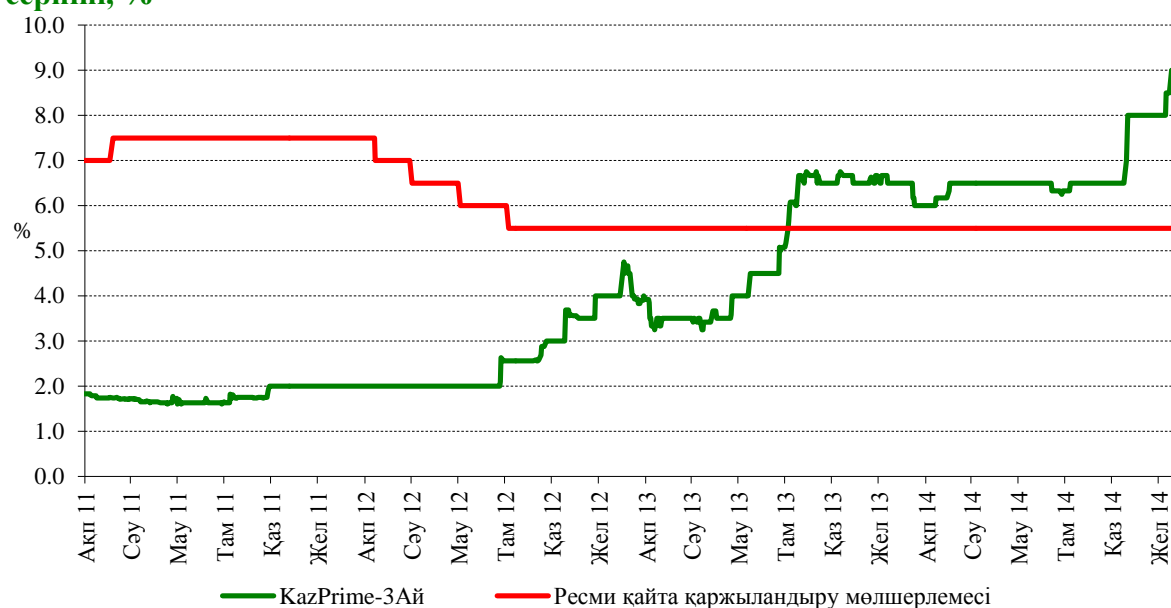
3.2.4. Қаржы нарығындағы мөлшерлемелер

2014 жылғы 3-тоқсанда банкаралық нарықта мөлшерлемелер деңгейінің төмендеуі байқалды.

KazPrime индикаторы 2014 жылғы 3-тоқсанда орташа алғанда 6,45%-дан 2014 жылғы 4-тоқсанда орташа алғанда 7,85%-ға дейін өсті. 2014 жылғы желтоқсанның соңында 2013 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда индикатордың деңгейі 6,50%-дан 9,0%-ға дейін өсті (35-график).

35-график

KazPrime индикаторының және ресми қайта қаржыландыру мөлшерлемесінің серпіні, %

Дереккөзі: Қазақстан қор биржасы, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Автоматты РЕПО секторында мөлшерлемелер деңгейінің төмендеуі байқалды.

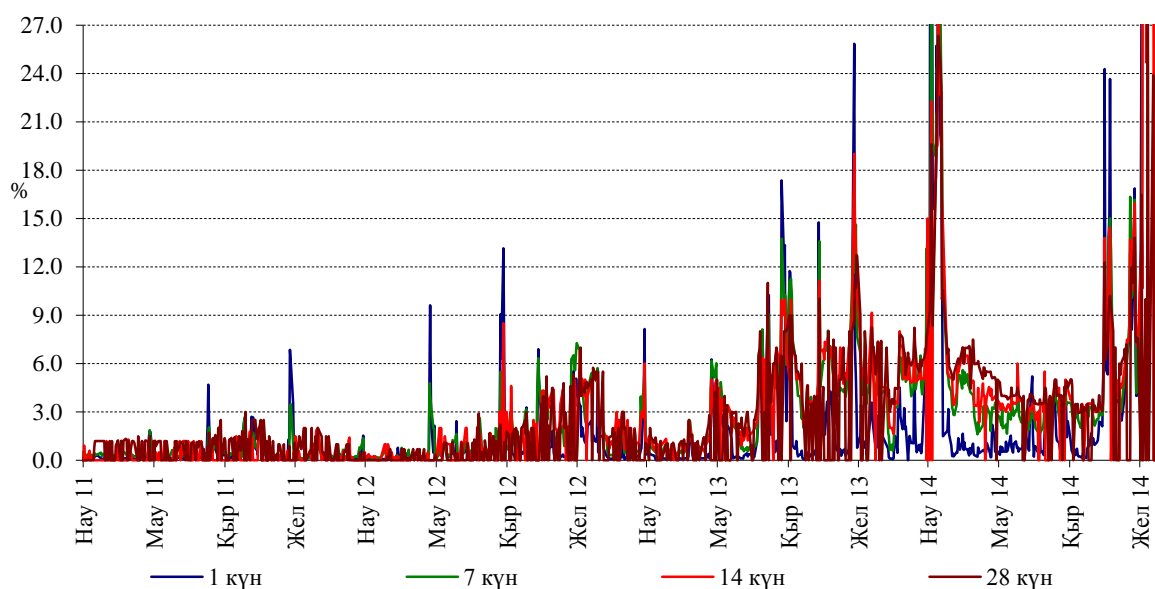
Автоматты РЕПО секторында 1 күндік операциялар бойынша орташа алынған мөлшерлеме 2014 жылғы 4-тоқсанда өсті және 29,50% (2014 жылғы 3-тоқсанда – 1,66%) болды. Бұл ретте оның ең жоғары деңгейі 97,21%, ал ең төменгі деңгейі – 0,96% болды.

2014 жылғы 4-тоқсанда 7 күндік РЕПО операциялары бойынша мөлшерлемелердің ауытқулары 2,01%-дан 65,47%-ға дейінгі аралықта болды (жалпы осы кезеңде орташа алынған мөлшерлеме 13,11% болды), 14 күндік РЕПО операциялары бойынша – 2,9%-дан 163,1%-ға дейінгі (жалпы осы кезеңде орташа алынған мөлшерлеме 16,27% болды), 28 күндік РЕПО операциялары бойынша – 2,9%-дан 30,0%-ға дейінгі (жалпы осы кезеңде орташа алынған мөлшерлеме 12,74% болды) аралықта өтті (36-график).

Автоматты РЕПО секторындағы мәмілелер көлемі 2014 жылғы 3-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда 10,8%-ға ұлғайды.

36-график

РЕПО операциялары бойынша мөлшерлемелер серпіні, %

Дереккөзі: Қазақстан қор биржасы

4. Ақша-кредит саясатының құралдары мен операциялары

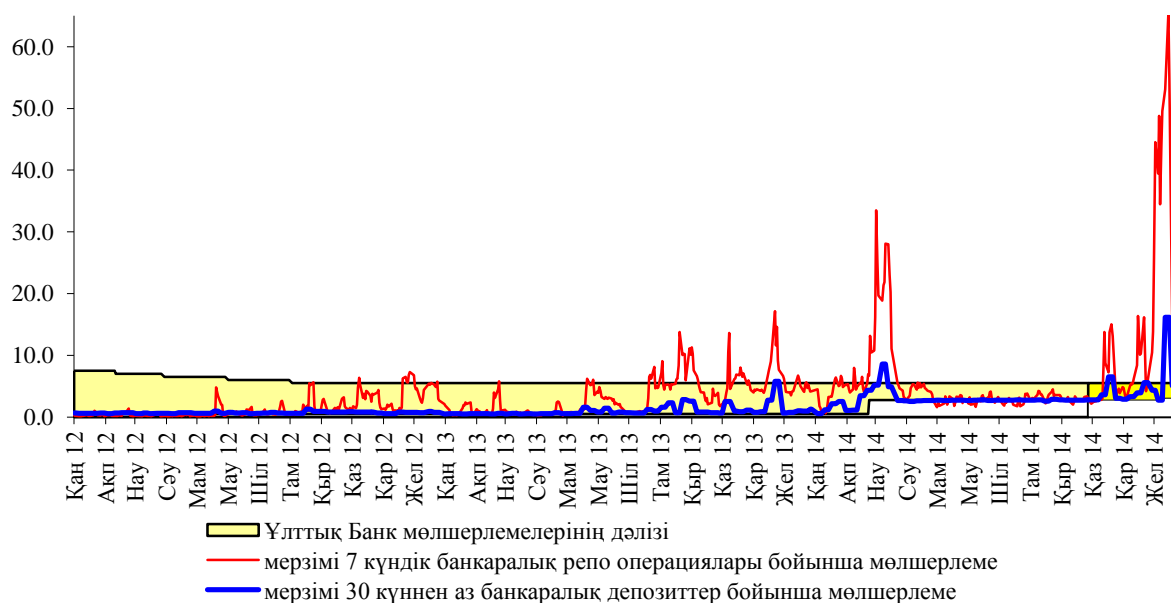
2014 жылғы 4-тоқсанда ақша нарығындағы пайыздық мөлшерлемелердің құбылмалылығының біршама күшеюі байқалды. Бұл ретте, бүкіл тоқсан бойында мөлшерлемелердің өсуі оның тоқталуымен ауысып отырды. Пайыздық мөлшерлемелердің ең жоғары өсуі 2014 жылғы желтоқсанға келді.

2014 жылғы 4-тоқсанда Ұлттық Банктің мөлшерлемелер дәлізі өзгеріске ұшырады. Ресми қайта қаржыландыру мөлшерлемесі жылдық 5,5% деңгейінде, банктерден тартылған 7 күндік мерзімдегі депозиттер бойынша мөлшерлеме 2014 жылғы желтоқсанда 2,75%-дан 3,05%-ға дейін артты.

Мерзімі 30 күнге дейінгі банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған мөлшерлеме 2014 жылғы 3-тоқсанда 2,75%-дан 2014 жылғы 4-тоқсанда 4,80%-ға дейін өсті. Мерзімі 7 күндік банкаралық РЕПО операциялары бойынша орташа алынған мөлшерлеме 2014 жылғы 3-тоқсандағы 2,92%-дан 2014 жылғы 4-тоқсанда 13,11%-ға дейін өсті (37-график).

37-график

Ұлттық Банк мөлшерлемелері дәлізінің шекаралары, %

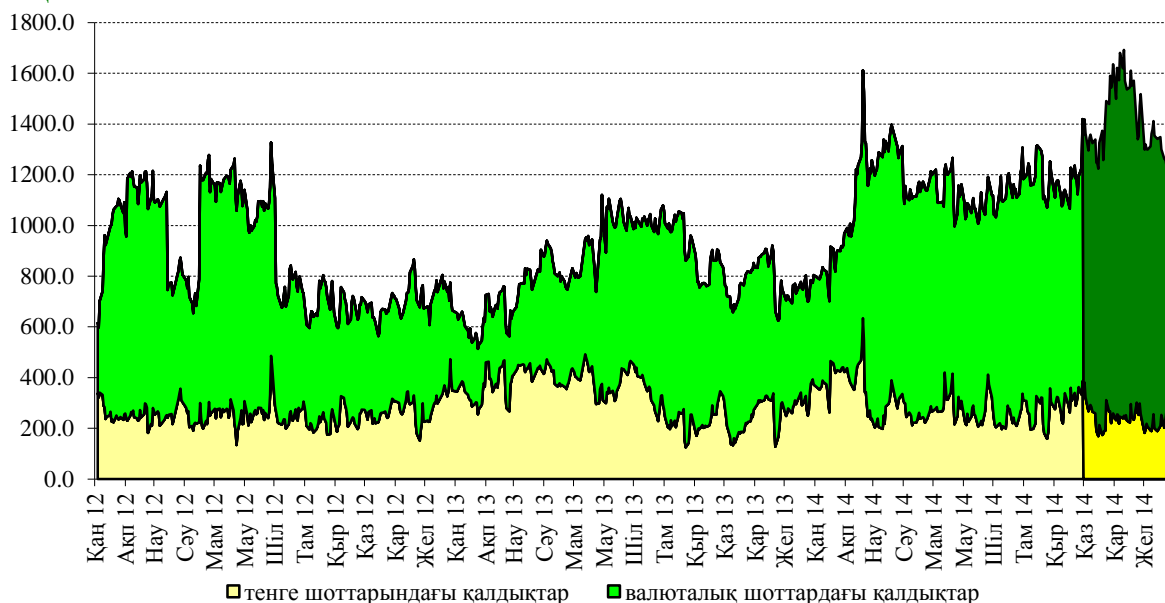

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2014 жылғы 4-тоқсанда банктердің корреспонденттік шоттарындағы қалдық серпіні Ұлттық Банкте түрлі бағытта болды. Банктердің ұлттық валютамен корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары қазан айында біршама төмендеп, келесі айларда салыстырмалы түрде тұрақты болып қалды. Банктердің ұлттық валютамен корреспонденттік шоттарындағы қалдықтарының 2014 жылдың бірінші жарты жылында өсу беталысы байқалса, кейіннен оның төмендеуі орын алды. Жалпы алғанда, шетел валютасымен корреспонденттік шоттардағы қалдықтар көлемі 2014 жылғы желтоқсан айының соңына 2014 жылғы қыркүйекпен салыстырғанда 37,2%-ға азайды, шетел валютасымен – 12,0%-ға төмендеді (38-график).

38-график

Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар, млрд. теңге

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

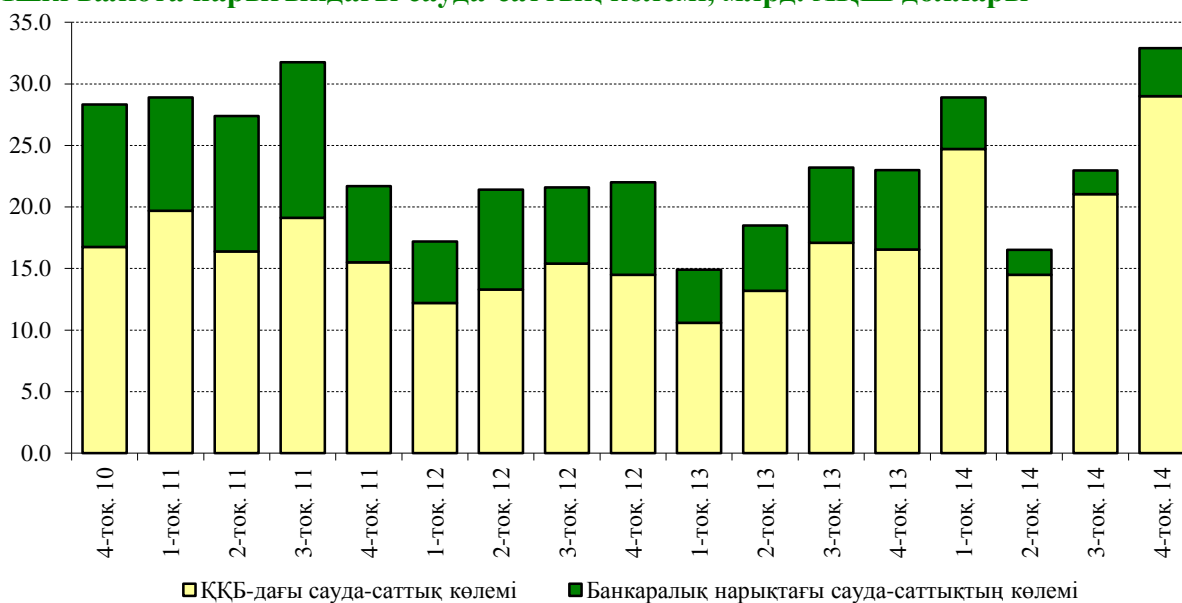
4.1. Ішкі валюта нарығындағы интервенциялар

2014 жылғы 4-тоқсанда Қазақстан қор биржасының валюта сегментінде және банкаралық валюта нарығында сауда-саттықтың жалпы көлемі 2014 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 43,4%-ға өсіп, 32,9 млрд. АҚШ долларын құрады.

Қазақстан қор биржасында доллар позициясындағы биржалық сауда көлемі 2014 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 37,9%-ға артты және 29,0 млрд. АҚШ долларын құрады (Қазақстан қор биржасында сауда-саттықтың нетто-көлемі брутто-көлемінің 87%-н құрады). Биржадан тыс валюта нарығында 2014 жылғы 4-тоқсандағы операция көлемі алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда 43,4%-ға төмендеді және 3,3 млрд. АҚШ долларын құрады (39-график).

39-график

Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі, млрд. АҚШ доллары

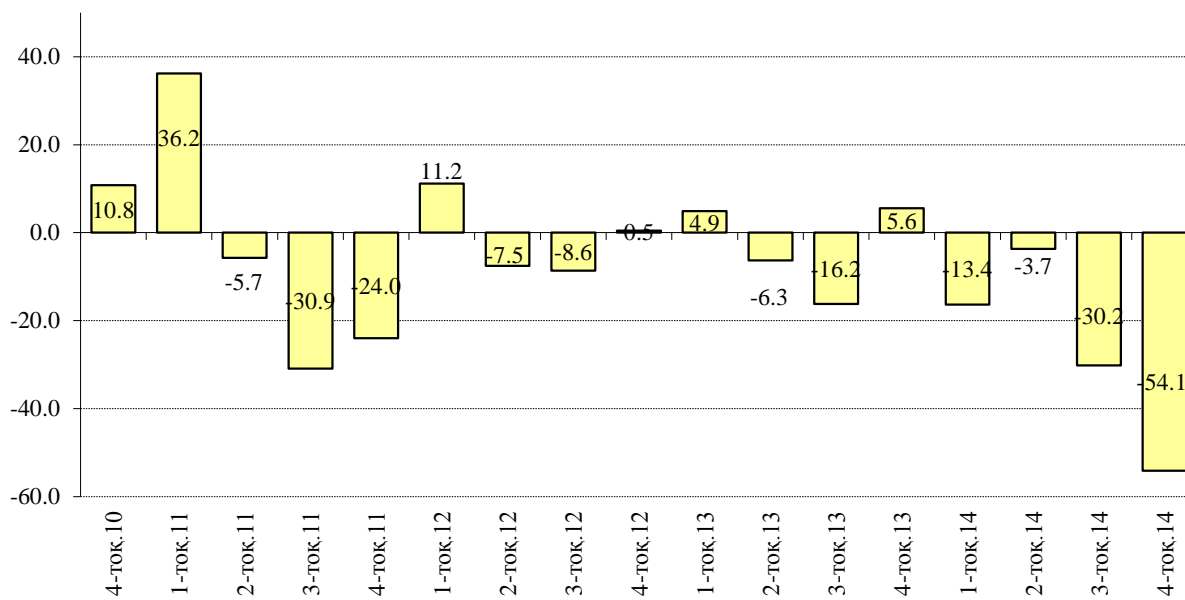

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2014 жылғы 4-тоқсанның қорытындысы бойынша Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасына қатысу коэффициенті -54,1% болды (2014 жылғы 3-тоқсанда ол -30,2% болған) (40-график). Осылайша, 2014 жылғы 4-тоқсанда Ұлттық Банк ішкі валюта нарығында шетел валютасын басым сатушы болып табылған.

40-график

Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы қатысу коэффициенті, %

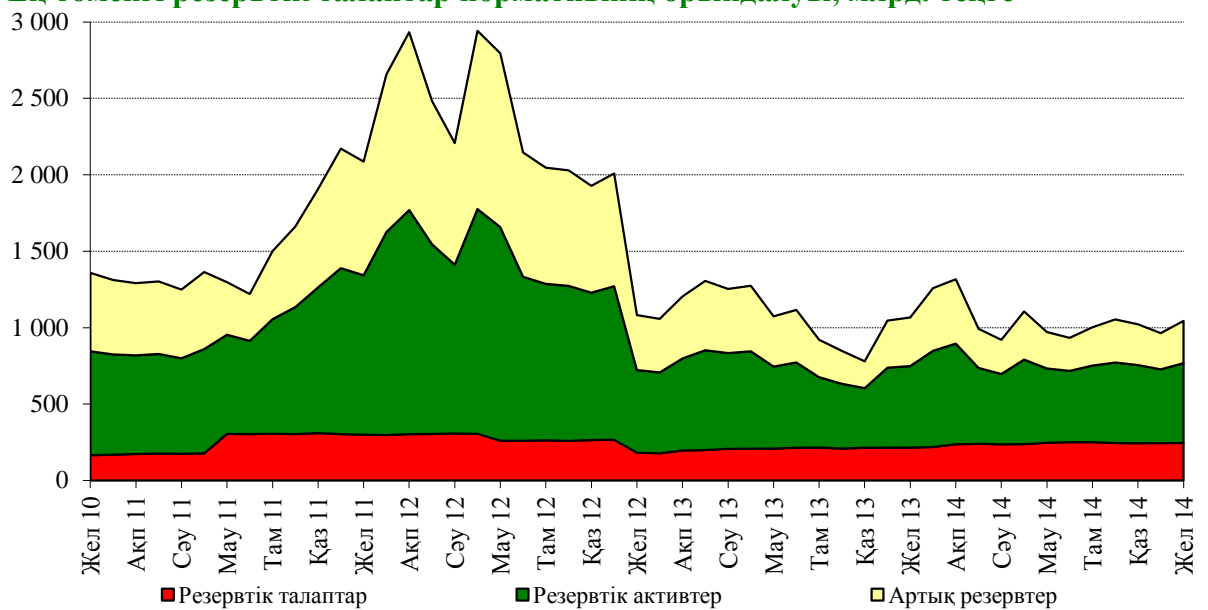
Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.2. Ең төменгі резервтік талаптар

2014 жылғы қазан-желтоқсанда резервтік активтер резервтеудің қажетті көлемінен орташа алғанда 2,1 есе (2014 жылғы 3-тоқсанда – 2,0 есе, 2013 жылғы 4-тоқсанда – 2,3 есе) асып кетті (41-график).

41-график

Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы, млрд. теңге

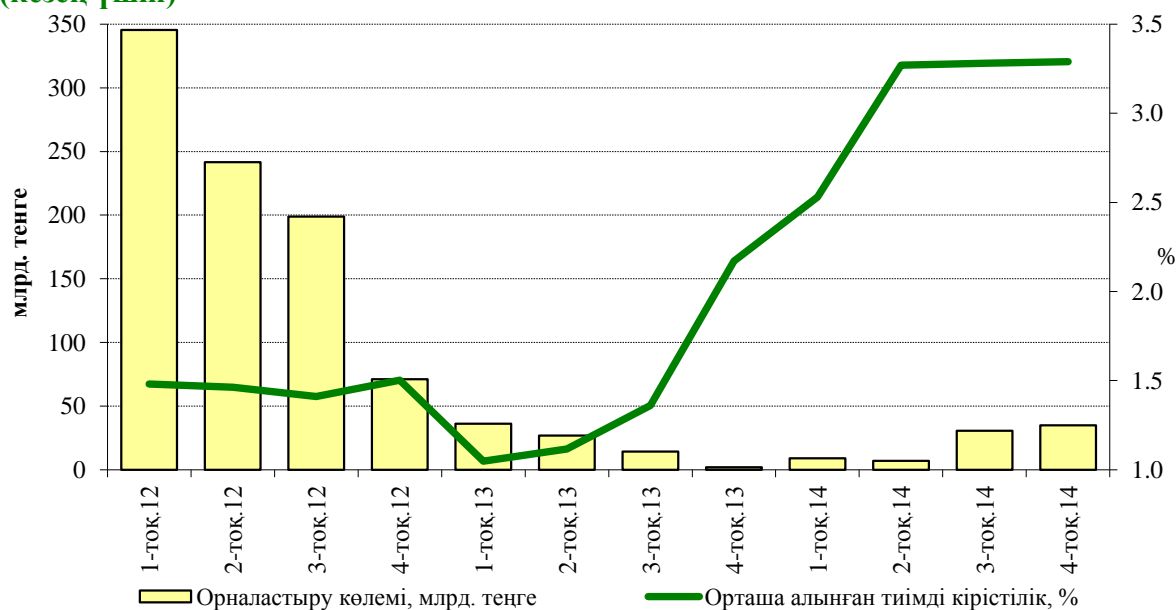
Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.3. Ашық нарық операциялары

2014 жылғы 4-тоқсанда Ұлттық Банктің қысқамерзімді ноттарына банктер тарапынан сұраныс аз болып қалып отырды. Осы кезеңде жалпы көлемінде 34,8 млрд. теңге 3 айлық қысқамерзімді ноттар орналастырылды. Шығарылған қысқамерзімді ноттардың көлемі 2014 жылғы 4-тоқсанда 2014 жылғы 3-тоқсанмен салыстырғанда 13,2%-ға артты. 2014 жылғы желтоқсанда Ұлттық банк қысқамерзімді ноттар орналастыру бойынша аукциондар өткізген жоқ. Орналастырылатын ноттар бойынша орташа алынған кірістілік 2014 жылғы қазанда 3,30%, 2014 жылғы қарашада 3,27% құрады (42-график).

42-график

Қысқамерзімді ноттарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік (кезең үшін)

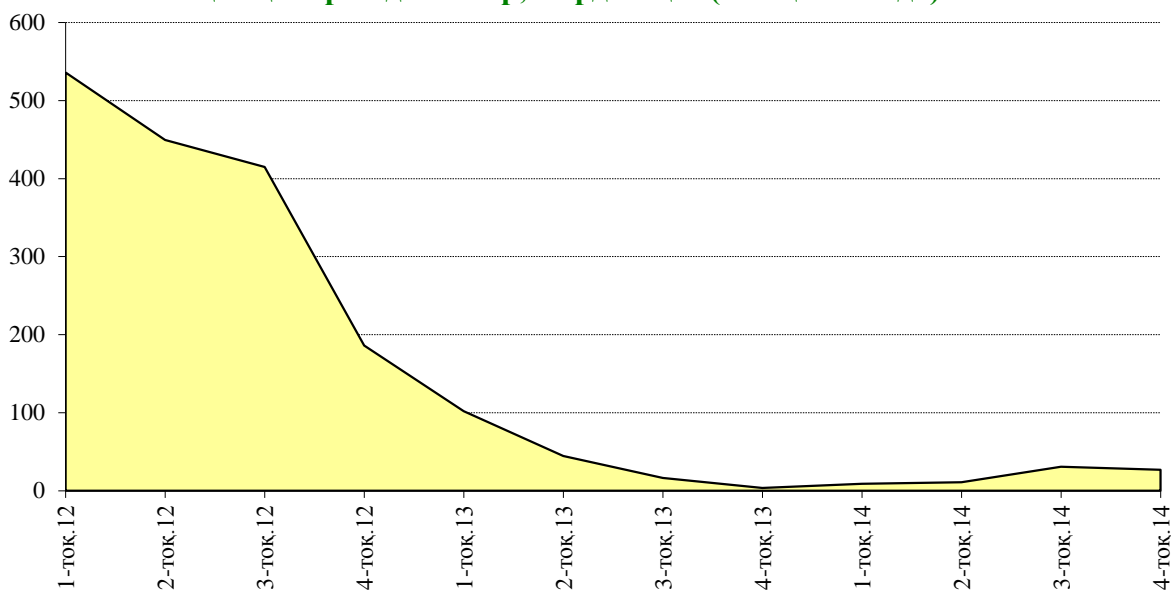

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2014 жылғы желтоқсанның аяғында айналымдағы қысқамерзімді ноттардың көлемі 26,9 млрд. тенге құрады, бұл 2014 жылғы қыркүйектің аяғындағы көлемнен 12,6%-ға аз (43-график).

43-график

Айналыстағы қысқамерзімді ноттар, млрд. тенге (кезең аяғында)

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

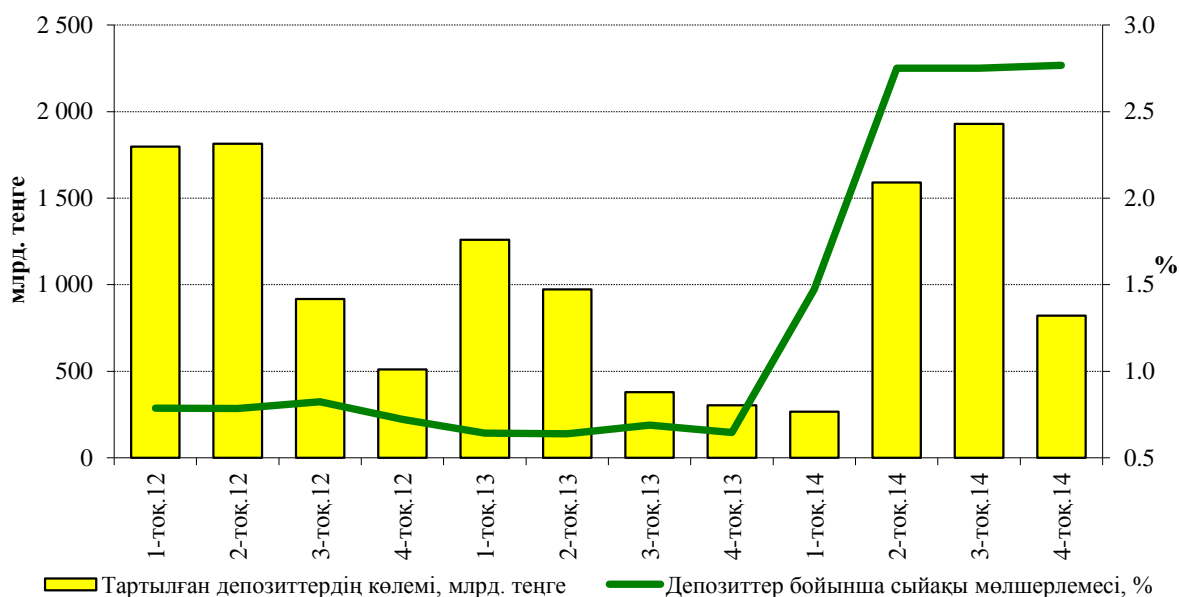
4.4. Тұрақты механизмдер

2014 жылғы 4-тоқсанда алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда банктерден тартылған депозиттердің көлемі ұлғайды. Бұл ретте банктерден депозиттер тартудың барынша көп көлемі қазан айында тіркелген. Жалпы, 2014 жылғы 4-тоқсанда 820,7 млрд. теңге сомаға депозиттер тартылған, бұл 2014 жылғы 3-тоқсандағы көлемнен 57,5% -ға аз және 2013 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 2,7 есе көп.

Депозиттер бойынша сыйақының орташа мөлшерлемесі 2014 жылғы 4-тоқсанда 2,77% құрады (44-график).

44-график

Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және мөлшерлемелері (кезең ішінде)

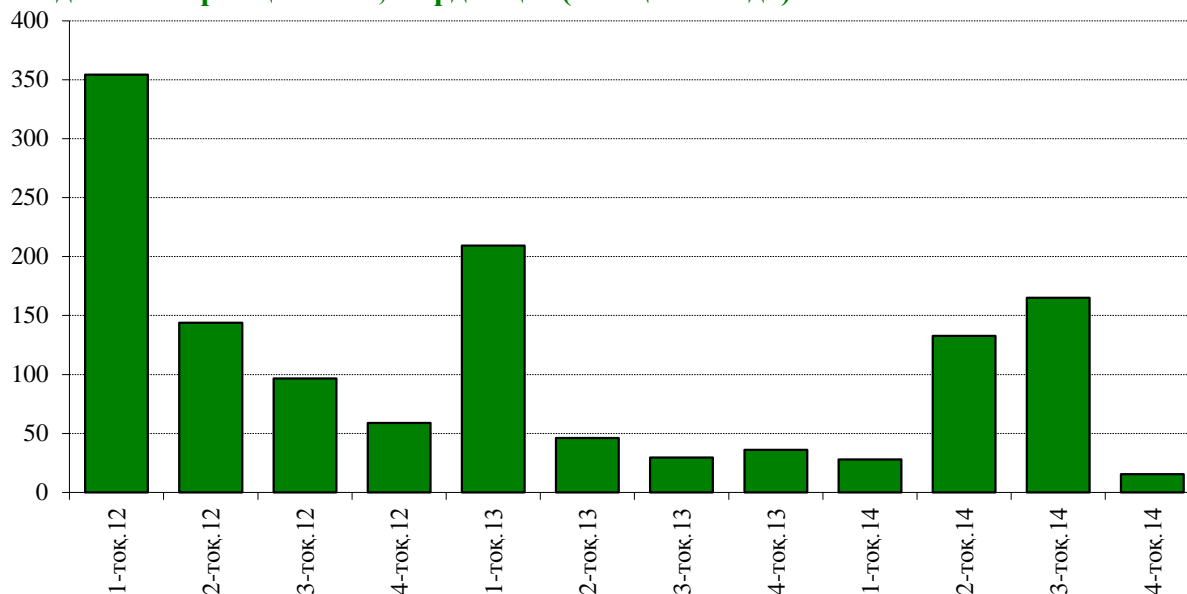
Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2014 жылғы 4-тоқсанда банктердің депозиттері бойынша Ұлттық Банктің өтелмеген міндеттемелерінің көлемі қысқарды. 2014 жылғы желтоқсан айының қорытындысы бойынша банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері бойынша өтелмеген берешек көлемі 15,5 млрд. теңге болды, бұл 2014 жылғы қыркүйек айының соңындағы көлеммен салыстырғанда 10,6 есе аз (45-график).

45-график

Ұлттық Банктің банктерден тартылған депозиттері бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі, млрд.теңге (кезең аяғында)

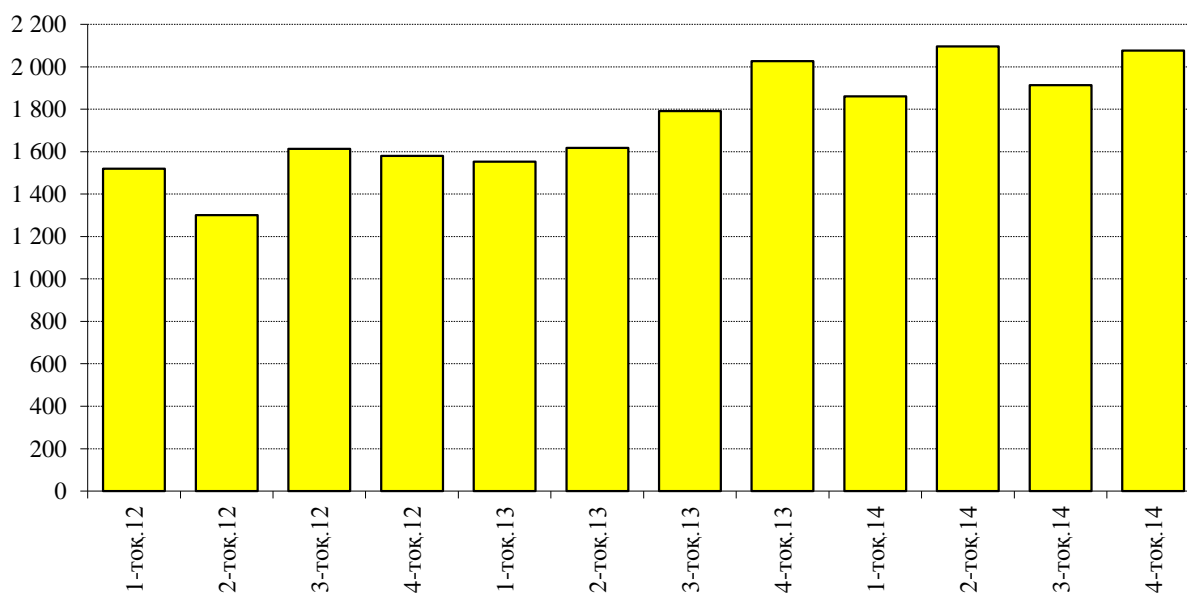

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2014 жылғы 4-тоқсанда қайта қаржыландыру қарыздарының жалпы көлемі 2,1 трлн. теңге болды. Осы операциялардың көлемі өткен тоқсанмен салыстырғанда 8,5%-ға артты (46-график).

46-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру қарыздарының көлемі, млрд. теңге (кезең ішінде)

Дереккөзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі